บทที่ ๒
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการบริหารงานวิชาการของวิทยาลัยชุมชน และเพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนางานวิชาการของวิทยาลัยชุมชน ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

๒.๑ แนวคิดเกี่ยวกับวิทยาลัยชุมชน

- ๒.๑.๑ นโยบายรัฐบาล
- ๒.๑.๒ พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. ๒๕๔๖
- ๒.๑.๓ กฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการสำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. ๒๕๔๖
- ๒.๑.๔ กฎกระทรวงว่าด้วยการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาต่ำกว่าปริญญา รูปแบบวิทยาลัยชุมชน พ.ศ. ๒๕๔๖
- ๒.๑.๕ ปรัชญาวิทยาลัยชุมชน
- ๒.๑.๖ วิสัยทัศน์วิทยาลัยชุมชน
- ๒.๑.๗ พันธกิจวิทยาลัยชุมชน

๒.๒ หลักการจัดตั้งวิทยาลัยชุมชน

- ๒.๒.๑ หลักการวิทยาลัยชุมชน
- ๒.๒.๒ หลักการตอบสนองต่อความต้องการของชุมชน
- ๒.๒.๓ หลักการบริการจัดการโดยชุมชน

๒.๓ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการ

- ๒.๓.๑ ความหมายของการบริหารงานวิชาการ
- ๒.๓.๒ ความสำคัญของการบริหารงานวิชาการ
- ๒.๓.๓ ทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการ
- ๒.๓.๔ ขอบข่ายการบริหารงานวิชาการ

๒.๔ การบริหารงานวิชาการของวิทยาลัยชุมชน

๒.๔.๑ ด้านการจัดหลักสูตร

๒.๔.๒ ด้านการจัดการเรียนการสอน

๒.๔.๓ ด้านการจัดครูผู้สอน

๒.๔.๔ ด้านการพัฒนานักศึกษา

๒.๕ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๒.๖ กรอบแนวคิดในการวิจัย

๒.๑ แนวคิดเกี่ยวกับวิทยาลัยชุมชน

วิทยาลัยชุมชนเป็นสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาต่ำกว่าปริญญา ที่เกิดจากนโยบาย “การศึกษาสร้างชาติ สร้างคน และสร้างงาน” ที่รัฐบาลได้แถลงต่อรัฐสภา เมื่อวันที่ ๒๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๔ ด้านการศึกษาข้อ ๔ ว่าจัดให้มีวิทยาลัยชุมชนขึ้น โดยเฉพาะในจังหวัดที่ขาดแคลนสถาบันอุดมศึกษา นับแต่ปี พ.ศ. ๒๕๔๕ จนถึง ปี พ.ศ. ๒๕๕๑ ได้มีการจัดตั้งวิทยาลัยชุมชนไปแล้ว ๑๙ แห่งได้แก่ แม่ฮ่องสอน พิจิตร ตาก อุทัยธานี สระแก้ว หนองบัวลำภู มุกดาหาร บุรีรัมย์ ระนอง นราธิวาส ปัตตานี พังงา สมุทรสาคร ตราด ยโสธร แพร่ และสงขลา ซึ่งวิทยาลัยชุมชนทำหน้าที่ให้บริการการศึกษาระดับสูง (Higher Education) และจัดอบรมระยะสั้นแก่ชุมชนที่วิทยาลัยตั้งอยู่ทั้งด้านวิชาการและวิชาชีพ รวมทั้งการส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาอาชีพ เศรษฐกิจและสังคมของชุมชน จัดการเรียนการสอนแบบเปิดกว้าง หลากหลาย ตามความต้องการของชุมชน โดยหลักสูตรมีความยืดหยุ่นตามความต้องการของผู้เรียนความต้องการแก้ไขปัญหา ความต้องการพัฒนาศักยภาพบุคคลและวิถีชีวิต และตามความต้องการของตลาดแรงงาน เป็นกลไกของชุมชนในการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนภายใต้การบริหาร จัดการ และดำเนินงานด้วยพลังแห่งศรัทธาและความร่วมมือจากบุคคล หน่วยงานและองค์การต่าง ๆ ในชุมชนนั้น ๆ ไปสู่วัฏจักรการบริหารวิทยาลัยชุมชนที่เป็นสถานศึกษาของชุมชน ดำเนินงานโดยชุมชน และเพื่อตอบสนองความต้องการของชุมชน[๑]

---

[๑]กระทรวงศึกษาธิการ, **การดำเนินงานวิทยาลัยชุมชน,** (กรุงเทพมหานคร : ม.ป.ท., ๒๕๔๖), หน้า ๑๔.

๒.๑.๑ นโยบายรัฐบาล

ในช่วงทศวรรษที่ผ่านมารัฐได้ให้ความสำคัญอย่างต่อเนื่องในการขยายโอกาสทางการศึกษา ทุกระดับ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการขยายการศึกษาภาคบังคับจาก ๖ ปี เป็น ๙ ปี และขยายการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็น ๑๒ ปี ประกอบกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ หมวด ๓ สิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย มาตรา ๔๓ บุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐจะต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่ายทำให้ประชาชนได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานมากขึ้น โดยคาดการณ์ว่า ผู้จบชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายจะเพิ่มขึ้น นอกจากนี้ผลกระทบจากสภาวะทางเศรษฐกิจและสังคมส่งผลให้ประชาชนโดยเฉพาะที่อยู่อาศัยในชนบทกลายเป็นผู้ด้อยโอกาสทางการศึกษาต่อระดับสูงขาดการพัฒนาอาชีพและพัฒนาคุณภาพชีวิต ทั้งยังยากไร้ทิ้งถิ่นฐานบ้านเกิดไปทำงานที่อื่น ชุมชนจึงอ่อนแอ และขาดการพัฒนา ซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายที่แท้จริงของวิทยาลัยชุมชนคือ กลุ่มผู้ขาดโอกาสการศึกษาระดับอุดมศึกษาในชนบทที่ไม่มีโอกาสเท่าเทียมกันที่จะเรียนรู้ได้ตลอดชีวิต โดยยึดหลักการตามนโยบาย “การศึกษาสร้างชาติ สร้างคน และสร้างงาน” รัฐบาลจึงกำหนดไว้ในนโยบายที่แถลงต่อรัฐสภาเมื่อวันที่ ๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๔ ด้านการศึกษาข้อ ๔ “จัดให้มีวิทยาลัยชุมชนขึ้นโดยเฉพาะในจังหวัด ที่ยังขาดแคลนสถาบันอุดมศึกษา” ด้วยเหตุผลและความจำเป็นดังนี้[๒]

๒.๑.๑.๑ มีผู้สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย หรือเทียบเท่าจำนวนมากที่สะสมอย่างต่อเนื่องมาโดยตลอด ซึ่งไม่สามารถเรียนต่อในระดับอุดมศึกษาได้ด้วยสาเหตุของความไม่พร้อมด้านต่าง ๆ เช่นความยากจนความไม่สะดวกในการเดินทาง หรือจำเป็นต้องประกอบอาชีพ เป็นต้น ตลอดจนผู้ที่สำเร็จการศึกษาในระดับต่าง ๆ หรือประกอบอาชีพแล้วแต่ต้องการเรียนรู้เพิ่มเติมหรือเรียนรู้ใหม่ ๆ เพื่อเพิ่มทักษะอาชีพ ทักษะชีวิต นอกจากนี้ยังมีประชาชนผู้ขาดโอกาสทางการศึกษาอีกจำนวนมาก ทั้งผู้ที่สำเร็จมัธยมศึกษาตอนต้นและแรงงานของประเทศที่ส่วนใหญ่มีการศึกษาในระดับประถมศึกษา ซึ่งจัดเป็นแรงงานที่ขาดทักษะในการทำงานในขณะนี้มีสถาบันอุดมศึกษาทั้งของรัฐและเอกชนในระดับปริญญา ๑๗๘ แห่ง และระดับต่ำกว่าปริญญา ๕๕๙ แห่ง นักศึกษาระดับอุดมศึกษารวมทั้งสิ้น (ในปี๒๕๔๕)มีประมาณ ๑,๙๗๖,๒๓๔คน เป็นนักศึกษาภาครัฐ : เอกชนในสัดส่วน ๗๙ : ๒๑ และเป็นนักศึกษาระดับปริญญา : ระดับต่ำกว่า

---

[๒] สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักนายกรัฐมนตรี, **ข้อมูลการศึกษาของประเทศไทย ปีการศึกษา ๒๕๔๔**. (กรุงเทพ ฯ : ม.ป.ป.), หน้า ๕๒. (เอกสารอัดสำเนา).

ปริญญา ๗๘ : ๒๒ จำนวนผู้สำเร็จการศึกษาระดับอุดมศึกษาทั้งระบบ (ในปี ๒๕๔๔) มีจำจวน ๔๐๑,๕๐๒ คน และนักศึกษาเข้าใหม่ปี ๒๕๔๕ จำนวน ๗๐๔,๖๔๕ คน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ข้อมูลการศึกษาของประเทศไทยปีการศึกษา ๒๕๔๕)

สัดส่วนนักศึกษาอุดมศึกษาต่อประชากรกลุ่มอายุ ๑๘-๒๑ ปี (ในปี ๒๕๔๕) เท่ากับร้อยละ ๒๗.๔๐ และอัตราการเรียนต่อระดับอุดมศึกษาของผู้จบมัธยมศึกษาตอนปลาย (ในปี ๑๕๔๕) เป็นร้อยละ ๘๓.๑๐ โดยระดับต่ำกว่าปริญญา ร้อยละ ๔๓.๖๐ และระดับปริญญาร้อยละ ๓๙.๔๐

อัตราส่วนนักศึกษาอุดมศึกษาต่อประชากรกลุ่มอายุเมื่อเปรียบเทียบกับต่างประเทศ (ปี ๒๕๔๐) พบว่าประเทศมาเลเซีย มีอัตราส่วนร้อยละ ๑๒ จีน ร้อยละ ๖ เวียดนาม ร้อยละ ๗ อินโดนิเซีย ร้อยละ ๑๑ ส่วนประเทศที่มีอัตราส่วนสูงกว่าประเทศไทย ได้แก่ เกาหลี ร้อยละ๖๘ สิงคโปร์ ร้อยละ ๓๙ ออสเตรเลีย ร้อยละ๘๐ นิวซีแลนด์ ร้อยละ ๖๓ ญี่ปุ่น ร้อยละ ๔๑ และสหราชอาณาจักร ร้อยละ ๕๒

สำหรับจำนวนสถาบันระดับต่ำกว่าปริญญานั้น หากไม่นับรวมสถาบันในกรุงเทพมหานคร ซึ่งมีปริมาณมากที่สุด ๑๐๓ แห่ง โดยเฉลี่ยมีสถาบันอุดมศึกษาต่ำกว่าปริญญาเขตละประมาณ ๕๓ แห่ง แต่อย่างไรก็ตามสถาบันอุดมศึกษาที่มีอยู่ยังไม่สามารถรองรับการให้เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายที่ต้องการศึกษาได้เพียงพอ และยังไม่ตอบสนองความต้องการที่แท้จริงของชุมชนได้ทั้งเนื้อหาและวิธีการจัดการ ที่บริหารโดยบุคคลนอกชุมชน วิทยาลัยชุมชนจึงเป็นนวัตกรรมทางการศึกษาอีกระบบหนึ่งที่เป็นการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นต่ำกว่าปริญญาที่ช่วยแบ่งเบาภาระของสถาบันอุดมศึกษาในการรับเข้าเรียนปี ๑ และปี ๒ ให้มาเรียนต่อเนื่องตลอดชีวิตที่สามารถเชื่อมโยงกับการศึกษาทุกระดับและช่วยเติมเต็มส่วนการศึกษาที่ขาดไปให้สมบูรณ์ขึ้น

๒.๑.๑.๒ กลุ่มเป้าหมายวิทยาลัยชุมชนที่สำคัญอีกกลุ่มหนึ่งที่เป็นคนส่วนใหญ่ของประเทศ คือ กลุ่มประชากรวัยทำงานอายุ ๑๕-๕๙ ปี จำนวนถึง ๓.๔.๙ ล้านคน หรือร้อยละ ๕๓.๒๕ จากประชากรจำนวน ๖๔ ล้านคน ซึ่งมีอัตราการว่างงานร้อยละ ๒.๒ โดยเป็นผู้มีงานทำจำนวน ๓๓.๘๔ ล้านคน ในจำนวนนี้เป็นผู้ไม่มีการศึกษาระดับประถมศึกษามากที่สุด๒๑.๔๑ ล้านคน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ๔.๖ ล้านคน และระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ๓.๖ ล้านคน เมื่อรวมระดับอุดมศึกษาทุกระดับและอื่น ๆ อีก ๔.๒ ล้านคน[๗] จัดเป็นกลุ่มคนขนาดใหญ่ในทุกระดับการศึกษาที่ต้องรับการพัฒนาศักยภาพชีวิต ทั้งการเข้ารับการอบรมเพื่อการประกอบอาชีพและการพัฒนาอาชีพที่ทำอยู่ให้ดียิ่งขึ้นตลอดจนการเปลี่ยนงานใหม่ที่ต้องการเข้ารับการศึกษาเพิ่มศักยภาพโดยเฉพาะกำลังแรงงานที่สำเร็จการศึกษามัธยมศึกษาตอนปลายที่ต้องการยกระดับการศึกษาสูงขึ้น

---

[๗] อ้างแล้ว.

๒.๑.๑.๓ ตอบสนองต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของท้องถิ่น และสนับสนุนนโยบายรัฐบาลที่มุ่งสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชนท้องถิ่นตามโครงการพัฒนาชนบทต่าง ๆ เช่น โครงการ ๑ ตำบล ๑ ผลิตภัณฑ์ โครงการกองทุนหมู่บ้าน เป็นต้น วิทยาลัยชุมชนจะเปิดสอนหลักสูตรหลากหลาย โดยเน้นที่ความจำเป็นในการพัฒนาและแก้ปัญหาของท้องถิ่นและท้องถิ่นจะเป็นผู้กำหนดและมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตร รวมทั้งจัดการเรียนการสอนโดยใช้ผู้มีความรู้ความสามารถในท้องถิ่น

๒.๑.๑.๔ พัฒนาทักษะความรู้ด้านอาชีพของประชาชนในท้องถิ่นเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตการประกอบอาชีพอิสระหรือการประกอบอาชีพในสถานประกอบการ โดยวิทยาลัยชุมชนจะทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษาพัฒนาหลักสูตร รวมทั้งการพัฒนาและการผลิตบุคคลากร ซึ่งอาจจะดำเนินการเองหรือดำเนินการร่วมกับสถานประกอบการต่าง ๆ ในท้องถิ่น

๒.๑.๑.๕ กระจายอำนาจการจัดการศึกษาสู่ท้องถิ่น และให้นำทรัพยากรที่มีอยู่หลากหลายในแต่ละพื้นที่และอยู่ต่างสังกัดมาดำเนินการจัดการศึกษาวิทยาลัยชุมชนโดยให้ประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาในรูปแบบองค์คณะบุคคล เพื่อเอื้อประโยชน์ในการดำเนินชีวิตและประกอบอาชีพแก่ประชาชนในท้องถิ่น [๕]

เนื่องจากนโยบายและหลักการจัดตั้ง และการดำเนินงานวิทยาลัยชุมชนที่สำคัญ ให้ใช้ทรัพยากรที่มีอยู่โดยไม่สร้างสถานศึกษาใหม่ และให้ประชาชนมีส่วนสำคัญในการบริหารจัดการตามหลักการกระจายอำนาจ ดังนั้นการดำเนินงานวิทยาลัยชมชนจึงเป็นนวัตกรรมทางการจัดการทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุดและเพื่อให้การดำเนินงานมีความมั่นคงและได้รับการสนับสนุนจากทุกฝ่ายอย่างต่อเนื่องและจริงจัง คณะรัฐมนตรีจึงมีมติเมื่อวันที่ ๑๙ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๔๕

๒.๑.๒.๑ ให้ความเห็นชอบโครงการจัดตั้งวิทยาลัยชุมชน โดยจัดตั้งในปี ๒๕๔๕ จำนวน ๑๐ จังหวัด และในปี ๒๕๔๖ ขยายเพิ่มในจังหวัดขนาดใหญ่ที่มีแรงงานหรือประชาชนที่ขาดโอกาสทางการศึกษาระดับสูงจำนวนมาก โดยจะขยายเพิ่มอีกเมื่อมีความพร้อมในปีต่อ ๆ ไป

๒.๑.๒.๒ ให้ความเห็นชอบให้กระทรวงศึกษาธิการทำกฎหมายรองรับการดำเนินงานวิทยาลัยชุมชน และมีหน่วยงานรับผิดชอบทำหน้าที่ส่งเสริม สนับสนุน และประสานการดำเนินงาน โดยเฉลี่ยอัตรากำลังที่มีอยู่ของกระทรวงศึกษาธิการและในระยะก่อนปรับ

---

[๕]สำนักบริหารงานวิทยาลัยชุมชน, **การพัฒนางานวิทยาลัยชุมชน,**(กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, ๒๕๔๗), หน้า ๑ - ๒.

โครงสร้างกระทรวงศึกษาธิการให้หน่วยงานดังกล่าวสังกัดอยู่ในสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ

๒.๑.๒.๓ ให้ความเห็นชอบในการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในจังหวัดเพื่อดำเนินงานวิทยาลัยชุมชน โดยใช้สถานศึกษาที่มีอยู่เดิมและมีศักยภาพเพียงพอยกฐานะขึ้นเป็นวิทยาลัยชุมชน โดยไม่มีการสร้างสถานศึกษาใหม่และใช้หน่วยงานทางการศึกษา สถานประกอบการภาครัฐภาคเอกชน แหล่งเรียนรู้ของชุมชน และท้องถิ่นเป็นเครือข่ายในการจัดการศึกษาของวิทยาลัยชุมชน

๒.๑.๒.๔ ให้ความเห็นชอบให้สำนักงบประมาณจัดสรรงบประมาณเพื่อการดำเนินการวิทยาลัยชุมชนอย่างต่อเนื่อง นอกจากคณะรัฐมนตรีให้รับเอาข้อสังเกตของคณะรัฐมนตรีไปพิจารณาด้วย ดังนี้

ก) วิทยาลัยชุมชนที่จะจัดตั้งขึ้น ควรเป็นรูปแบบและการดำเนินการที่เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมแบบไทยไม่ควรยึดเอาการจัดตั้งวิทยาลัยชุมชนของต่างประเทศมาเป็นตัวแบบโดยตรง

ข) การจัดการเรียนการสอนของวิทยาลัยชุมชนแต่ละแห่งควรต้องตอบสนองต่อความต้องการและการประกอบอาชีพของชุมชนในท้องถิ่นนั้นๆ

ค) การจัดตั้งวิทยาลัยชุมชนของท้องถิ่นใด ควรให้ชุมชนและท้องถิ่น เช่น องค์การบริหารส่วนตำบล เทศบาล เข้ามามีส่วนร่วมลงทุน หรือมีส่วนริเริ่มของการจัดตั้งด้วย เพื่อให้ท้องถิ่นได้ตระหนักถึงภาระความรับผิดชอบในส่วนของตนตั้งแต่เริ่มต้น รวมทั้งสามารถพิจารณาความเหมาะสมและความจำเป็นของการจัดตั้งวิทยาลัยชุมชนในท้องถิ่นอย่างแท้จริง[๕]

เนื่องจากการดำเนินงานจัดตั้งวิทยาลัยชุมชนเป็นนโยบายด้านการศึกษาที่รัฐบาลจะต้องดำเนินการให้สำเร็จเป็นรูปธรรม ตามที่ได้แถลงไว้ต่อรัฐสภา แต่โดยการดำเนินการยังมีข้อขัดข้องความไม่ชัดเจน และปัญหาอยู่บ้าง ดังนั้นเพื่อกำชับให้ผู้บริหารที่เกี่ยวข้องได้ร่วมมือดำเนินงานตามอำนาจหน้าที่อย่างเต็มที่เพื่อให้การดำเนินงานมีความคืบหน้าโดยเร็ว คณะรัฐมนตรีจึงมีมติดังนี้

ด้วยในคราวประชุมคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๑๖ มีนาคม ๒๕๔๗ นายกรัฐมนตรีเสนอว่าการจัดตั้งวิทยาลัยชุมชนโดยเฉพาะในจังหวัดที่ยังขาดแคลนสถาบันอุดมศึกษา เช่น จังหวัดนราธิวาส และจังหวัดสระแก้ว เป็นต้น เป็นนโยบายด้านการศึกษาที่รัฐบาลจะต้องดำเนินการให้สำเร็จเป็นรูปธรรม ตามที่ได้แถลงไว้ต่อรัฐสภา โดยที่ในขณะนี้การดำเนินการในเรื่องดังกล่าวยังมีข้อขัดข้องและความไม่ชัดเจนในการดำเนินการอยู่บ้าง เช่น ปัญหาเกี่ยวกับบุคลากร อัตรากำลังการ

---

[๕]สำนักบริหารงานวิทยาลัยชุมชน. **แนวทางการบริหารจัดการวิทยาลัยชุมชน**. (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์, ๒๕๔๘), หน้า ๕.

ถ่ายโอนทรัพยากรต่าง ๆ ของส่วนราชการที่เกี่ยวข้องที่จะนำมาใช้เพื่อการดำเนินงานของวิทยาลัยชุมชนให้เกิดการใช้ทรัพยากรร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด เป็นต้น จึงขอให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการข้าราชการระดับสูงที่เกี่ยวข้องได้ทราบด้วยว่าเรื่องดังกล่าวเป็นนโยบายของรัฐบาลที่ทุกฝ่ายจะต้องประสานและให้ความร่วมมือในการดำเนินงานตามอำนาจหน้าที่อย่างเต็มที่ ซึ่งคณะรัฐมนตรีพิจารณาแล้ว ลงมติเห็นชอบตามที่นายกรัฐมนตรีเสนอ[๖]

๒.๑.๒ พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. ๒๕๔๖

พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ.๒๕๔๖ ได้กล่าวถึงการจัดระเบียบบริหารราชการในส่วนกลาง มาตรา ๒๒ ไว้ว่า ในกรณีเขตพื้นที่การศึกษาตามมาตรา ๓๓ ไม่อาจบริหารและจัดการการศึกษาขั้นพื้นฐานบางประเภทได้ และในกรณีการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาต่ำกว่าปริญญาบางประเภท สำนักงานปลัดกระทรวงหรือสำนักงานต่าง ๆ ตามที่กำหนดในส่วนที่ ๓ อาจจัดให้มีการศึกษาขั้นพื้นฐานหรือการศึกษาระดับอุดมศึกษาต่ำกว่าปริญญาเพื่อเสริมการบริหารและการจัดการของเขตพื้นที่การศึกษา ดังต่อไปนี้ก็ได้[๗]

๒.๑.๒.๑ การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานสำหรับบุคคลที่มีความบกพร่องทางกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ สังคม การสื่อสารและการเรียนรู้ หรือมีร่างกายพิการ หรือทุพลภาพ

๒.๑.๒.๒ การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานที่จัดในรูปแบบการศึกษานอกระบบหรือการศึกษาตามอัธยาศัย

๒.๑.๒.๓ การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานสำหรับบุคคลที่มีความสามารถพิเศษ

๒.๑.๒.๔ การจัดการศึกษาทางไกลและการจัดการศึกษาที่ให้บริการในหลายเขตพื้นที่การศึกษา

๒.๑.๒.๕ การจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาต่ำกว่าปริญญาในรูปแบบวิทยาลัยชุมชนและรูปแบบอื่น

สำหรับสถานศึกษาของรัฐระดับอุดมศึกษาที่จัดการศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญา ซึ่งไม่มีฐานะเป็นนิติบุคคลและมิได้มีกฎหมายอื่นกำหนดหลักเกณฑ์การบริหารงานไว้ โดยเฉพาะให้มีคณะกรรมการสถานศึกษาและผู้อำนวยการสถานศึกษาเป็นผู้รับผิดชอบ

---

[๖]เรื่องเดียวกัน, หน้า ๖.

[๗]กระทรวงศึกษาธิการ, **พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ.๒๕๔๖ และกฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการ**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์องค์การค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.), ๒๕๔๖) หน้า ๑๑ – ๑๒.

การจัดตั้ง การบริหารงาน สังกัด และการจัดประเภทของสถานศึกษาของรัฐระดับอุดมศึกษาที่จัดการศึกษาต่ำกว่าปริญญา ตลอดจนหลักเกณฑ์อื่นในการบริหารงานและการดำเนินการทางวิชาการให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง มาตรา ๓๘ ให้มีคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สถานศึกษาระดับอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาและสถานศึกษาอาชีวศึกษาของแต่ละสถานศึกษา เพื่อทำหน้าที่กำกับและส่งเสริมสนับสนุนกิจการของสถานศึกษา ประกอบด้วย ผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนครู ผู้แทนองค์การชุมชน ผู้แทนพระภิกษุสงฆ์ และ/หรือผู้แทนองค์กรศาสนาอื่นในพื้นที่ และผู้แทนทรงคุณวุฒิ จำนวนกรรมการ คุณสมบัติ หลักเกณฑ์วิธีการสรรหา การเลือกประธานกรรมการ วาระการดำรงตำแหน่งและการพ้นจากตำแหน่ง ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง องค์ประกอบอำนาจหน้าที่ หลักเกณฑ์ วิธีการสรรหา และจำนวนกรรมการในคณะกรรมการสถานศึกษาสำหรับสถานศึกษาบางประเภทที่มีสภาพและลักษณะการปฏิบัติงานแตกต่างไปจากสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยทั่วไปอาจกำหนดให้แตกต่างไปตามสภาพและลักษณะการปฏิบัติงาน ตลอดทั้งความจำเป็นเฉพาะของสถานศึกษาประเภทนั้นได้ ทั้งนี้ตามที่กำหนดในกฎกระทรวงให้ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นกรรมการและเลขานุการของคณะกรรมการสถานศึกษา[๙]

๒.๑.๓ กฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการสำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. ๒๕๔๖

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๘ และมาตรา ๑๑ แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ.๒๕๔๖ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการออกกฎกระทรวงไว้ดังต่อไปนี้

ข้อ ๑ ให้สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา มีภารกิจเกี่ยวกับการจัดและส่งเสริมการศึกษาระดับอุดมศึกษาโดยคำนึงถึงความเป็นอิสระและความเป็นเลิศทางวิชาการของสถานศึกษาระดับปริญญา โดยให้มีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้[๙]

---

[๙]สำนักบริหารงานวิทยาลัยชุมชน, **แนวทางการบริหารจัดการวิทยาลัยชุมชน**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์, ๒๕๔๘), หน้า ๖ -๗.

[๙]กระทรวงศึกษาธิการ, **พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ.๒๕๔๖ และกฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการ**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์องค์การค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.),๒๕๔๖), หน้า ๗๙ – ๘๐.

ก) จัดทำข้อเสนอนโยบายและมาตรฐานการอุดมศึกษาและแผนพัฒนาการอุดมศึกษารวมทั้งดำเนินงานด้านความสัมพันธ์ระดับอุดมศึกษากับต่างประเทศ

ข) จัดทำหลักเกณฑ์ และแนวทางการสนับสนุนทรัพยากรและการจัดตั้ง จัดสรรงบประมาณอุดหนุนสถาบันอุดมศึกษาและวิทยาลัยชุมชน

ค) ประสานและส่งเสริมการดำเนินงานพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และศักยภาพนักศึกษา รวมทั้งผู้พิการ ผู้ด้อยโอกาสและผู้มีความสามารถพิเศษในระดับอุดมศึกษา และประสานส่งเสริม สนับสนุนการวิจัยเพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่และสนับสนุนการพัฒนาประเทศ

ง) เสนอแนะเกี่ยวกับการจัดตั้งยุบรวมปรับปรุง และยกเลิกสถาบันอุดมศึกษาและวิทยาลัยชุมชน

จ) ดำเนินการเกี่ยวกับการติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการจัดการอุดมศึกษาตามที่คณะกรรมการการอุดมศึกษามอบหมาย รวมทั้งการรวบรวมข้อมูลและจัดทำสารสนเทศด้านการอุดมศึกษา

ข้อ ๒ ให้แบ่งส่วนราชการสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาดังต่อไปนี้

ก) สำนักอำนวยการ

ข) สำนักทดสอบกลาง

ค) สำนักนโยบายและแผนการอุดมศึกษา

ง) สำนักบริหารงานวิทยาลัยชุมชน

จ) สำนักประสานและส่งเสริมกิจการอุดมศึกษา

ฉ) สำนักมาตรฐานและประเมินผลอุดมศึกษา

ช) สำนักยุทธศาสตร์อุดมศึกษาต่างประเทศ

ซ) สำนักส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพนักศึกษา

ฌ) สำนักส่งเสริมและพัฒนาสมรรถนะบุคลากร

๒.๑.๔ กฎกระทรวงว่าด้วยการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาต่ำกว่าปริญญา รูปแบบวิทยาลัยชุมชน พ.ศ.๒๕๔๖

กฎกระทรวงฉบับนี้ ประกาศ ในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ ๑๕ ตุลาคม ๒๕๔๖ เป็นกฎหมายที่ออกมารองรับการบริหารและดำเนินงานวิทยาลัยชุมชน สาระที่สำคัญสรุปได้ดังนี้[๑๐]

---

[๑๐]ราชกิจจานุเบกษา, **กฎกระทรวงว่าด้วยการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาต่ำกว่าปริญญา รูปแบบวิทยาลัยชุมชน พ.ศ.๒๕๔๖,** เล่มที่ ๑๒๐ ตอนที่ ๑๐๓ ก, หน้า ๘.

๒.๑.๖.๑ วิทยาลัยชุมชนเป็นสถานศึกษาของรัฐที่จัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาต่ำกว่าปริญญา ซึ่งบริหารจัดการโดยชุมชน

๒.๑.๖.๒ วัตถุประสงค์ของวิทยาลัยชุมชน ให้การศึกษาและฝึกอบรมด้านวิชาการและวิชาชีพ ตามหลักสูตรที่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน และส่งเสริมให้มีการพัฒนาอาชีพและพัฒนาคุณภาพชีวิตของบุคคลในชุมชน

๒.๑.๖.๓ วิทยาลัยชุมชนเป็นส่วนราชการในสำนักบริหารงานวิทยาลัยชุมชน สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ

๒.๑.๖.๔ การจัดการศึกษาภายใต้วัตถุประสงค์ดังกล่าว วิทยาลัยชุมชนต้องบริการจัดการศึกษาระบบเครือข่ายโดยมุ่งเน้น

ก) การจัดการศึกษาและฝึกอบรมในหลักสูตรที่หลากหลาย และมีความยืดหยุ่น เพื่อให้สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

ข) การเชื่อมโยงความรู้ด้านวิชาการและการใช้ทรัพยากรระหว่างวิทยาลัยชุมชน หน่วยจัดการศึกษาและหน่วยงานอื่นทั้งภาครัฐและเอกชน

๒.๑.๖.๕ การบริหารงาน มีดังนี้

ก) ในส่วนกลาง ให้มีคณะกรรมการวิทยาลัยชุมชนคนหนึ่ง เพื่อบริหารงานวิทยาลัยชุมชนในระดับชาติ

ข) ในวิทยาลัย ให้มีสภาวิทยาลัยชุมชน ที่มีกรรมการมาจากผู้แทนจากชุมชนทุกภาคส่วนของสังคม เพื่อทำหน้าที่คณะกรรมการสถานศึกษาและมีสภาวิชาการเพื่อทำหน้าที่ให้คำปรึกษาและข้อเสนอแนะแก่สภาวิทยาลัยชุมชนและผู้อำนวยการวิทยาลัยชุมชน โดยมีผู้อำนวยการวิทยาลัยชุมชนมาจากการสรรหาและมีวาระการดำรงตำแหน่งคราวละ ๔ ปี และอาจได้รับการแต่งตั้งใหม่อีกได้ ให้มีสภาวิชาการ มีอำนาจหน้าที่ให้คำปรึกษาและข้อเสนอแนะแก่สภาวิทยาลัยชุมชน และผู้อำนวยการวิทยาลัยชุมชนเกี่ยวกับหลักสูตร การเรียน การสอน คุณภาพการศึกษา การเปิดสาขาวิชา การเปิดหลักสูตรและการดำเนินงานของหน่วยจัดการศึกษา[๑๑]

---

[๑๑] สำนักบริหารงานวิทยาลัยชุมชน. **แนวทางการบริหารจัดการวิทยาลัยชุมชน**. (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์, ๒๕๔๘), หน้า ๘.

๒.๑.๕ ปรัชญาวิทยาลัยชุมชน

การศึกษามีคุณค่าอันประมาณการมิได้ ต่อบุคคลและสังคมโดยส่วนรวม ปัจเจกบุคคลจึงควรได้รับการศึกษาที่สมบูรณ์ที่สุดตามศักยภาพแห่งตนและศักยภาพของรัฐ วิทยาลัยชุมชนเกิดขึ้นและดำรงอยู่เพื่อสร้างสรรค์โอกาสทางการศึกษาให้สมาชิกของชุมชนได้พัฒนาตนเองในสาขาวิชาที่จะเพิ่มคุณค่าแห่งชีวิตและเพิ่มศักยภาพของชุมชนในมิติต่างๆ ทั้งทางด้านเศรษฐกิจและด้านสังคม[๑๒]

๒.๑.๖ วิสัยทัศน์วิทยาลัยชุมชน

วิทยาลัยชุมชนเป็นสถาบันอุดมศึกษาที่ต่ำกว่าปริญญาแห่งแรกที่ชุมชนมีบทบาทในการบริหารจัดการโดยตรง เพื่อตอบสนองต่อปัญหาและความต้องการของชุมชน รวมทั้งเป็นกลไกที่สำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม และเป็นหน่วยจัดโอกาสให้สมาชิกของชุมชนได้เรียนรู้ตลอดชีวิต

๒.๑.๗ พันธกิจวิทยาลัยชุมชน

วิทยาลัยชุมชนมีพันธกิจที่รัฐมอบหมายให้จัดการศึกษาในระดับต่ำกว่าปริญญาในทุกสาขาวิชา ที่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนที่วิทยาลัยชุมชนตั้งอยู่ และนอกจากนี้ยังมีพันธกิจที่มีความสำคัญไม่ยิ่งหย่อนกว่าพันกิจแรก คือ การให้การฝึกอบรมเพื่อพัฒนาอาชีพและคุณภาพชีวิตของสมาชิกในชุมชน อันนำไปสู่ความสามารถทางเศรษฐกิจและสังคมของชุมชน พันธกิจดังกล่าวสามารถกำหนดเป็นข้อๆ ดังนี้[๑๓]

๒.๑.๗.๑ การจัดการศึกษา ทั้งด้านวิชาการและวิชาชีพ ตามหลักสูตรที่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนประกอบด้วย

๑) ระดับการศึกษา จัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาต่ำกว่าปริญญาและระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพและวิชาชีพชั้นสูง

๒) จัดการศึกษาสอดคล้องกับความต้องการทางสังคมและเศรษฐกิจหลักๆ ของประเทศ ประกอบด้วย

---

[๑๒] เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๑.

[๑๓] สำนักบริหารงานวิทยาลัยชุมชน. **แนวทางการบริหารจัดการวิทยาลัยชุมชน**. (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์, ๒๕๔๘), หน้า ๑๒ – ๑๓.

(๑) สังคมและเศรษฐกิจเกษตร เน้นหลักสูตรการเกษตรอุตสาหกรรม

(๒) สังคมและเศรษฐกิจภาคบริการ เน้นหลักสูตรการบริหารจัดการ วิทยาศาสตร์สุขภาพและการท่องเที่ยว

(๓) สังคมและเศรษฐกิจสารสนเทศ เน้นหลักสูตรคอมพิวเตอร์และสารสนเทศ

๓) ชนิดของหลักสูตร จัดหลักสูตรอย่างน้อย ๔ ประเภท ได้แก่

(๑) หลักสูตรอนุปริญญา ทั้งสายวิชาการและวิชาชีพอื่น เพื่อการถ่ายโอนไปศึกษาต่อระดับปริญญาหรือเพื่อประกอบอาชีพ

(๒) หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพและวิชาชีพชั้นสูง ซึ่งเน้นความรู้ ทักษะ และสมรรถนะอาชีพเพื่อการประกอบอาชีพ

(๓) หลักสูตรระยะสั้นเพื่อพัฒนาอาชีพ และเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต

(๔) หลักสูตรปรับพื้นฐาน หลักสูตรที่พัฒนาขึ้นหรือรายวิชาที่ใช้จัดให้ผู้เรียนเพื่อปรับพื้นฐานการศึกษาให้เต็มประสิทธิภาพ

๔) วิธีการจัดการศึกษา ทั้งในระบบ นอกระบบ และตามอัธยาศัย โดยจัดในรูปแบบที่เปิดกว้าง หลากหลาย ปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกยุคปัจจุบัน ที่มีความยืดหยุ่นทั้งด้านการเข้าเรียน ตารางเรียน สถานที่เรียน วิธีการเรียนการสอนและการสำเร็จการศึกษา เช่น ผู้เรียนจะเรียนทางไกล เรียนภาคปกติ หรือภาคค่ำ หรือวันหยุดราชการ นอกจากนี้จะต้องสร้างพันธมิตรกับธุรกิจเอกชน องค์กรของรัฐและชุมชน มุ่งเน้นคุณภาพและการใช้ทรัพยากรร่วมกันและชุมชนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและบริหารจัดการ ทั้งนี้การดำเนินงานให้เป็นไปตามความต้องการของชุมชนและสอดคล้องกับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม

๕) ผู้สอนในวิทยาลัยชุมชน แบ่งเป็น ๒ กลุ่ม คือ

กลุ่มที่ ๑ ผู้สอนซึ่งเป็นครู – อาจารย์ที่ทำหน้าที่จัดการเรียนการสอนเป็นประจำอยู่แล้ว คือ (๑) อาจารย์ประจำของวิทยาลัยชุมชนและ (๒) ครู – อาจารย์ในสถาบันการศึกษาต่างๆซึ่งเชิญมาเป็นอาจารย์พิเศษ

กลุ่มที่ ๒ ผู้ทรงคุณวุฒิ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ฯลฯ ที่มีความรู้ความสามารถมีประสบการณ์ด้านการถ่ายทอด(การสอน) ซึ่งได้รับเชิญมา โดยให้มีฐานะเป็นอาจารย์พิเศษหรือวิทยากร

๖) กลุ่มเป้าหมายผู้เรียน

(๑) สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า

(๒) ผู้อยู่ในวัยแรงงานที่พลาดโอกาสศึกษาต่อระดับอุดมศึกษา

(๓) ผู้ไม่รู้หนังสือ/ผู้ไม่สำเร็จการศึกษาระดับต่างๆ หรือผู้ออกกลางคัน

(๔) ผู้สำเร็จการศึกษาภาคบังคับ ๙ ปี

(๕) ผู้ที่ทำงานหรือเกษียณงานแล้ว

(๖) ผู้ที่ทำงานและต้องการเพิ่มพูนความรู้และประสบการณ์

(๗) ผู้เรียนในระบบการศึกษาที่ต้องการพัฒนาความสามารถบางวิชา

๒.๑.๗.๒ การจัดฝึกอบรม วิทยาลัยชุมชนมีพันธกิจในการจัดฝึกอบรมให้กับประชาชนเพื่อส่งเสริมให้มีการพัฒนาอาชีพ และพัฒนาคุณภาพชีวิตของบุคคลในชุมชน โดยมีหลักสูตรที่สอดคล้องกับอาชีพ ธุรกิจ เศรษฐกิจและปัญหาทางสังคมของชุมชน ดังนี้

๑) หลักสูตรระยะสั้น เพื่อพัฒนาอาชีพ มุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีทักษะและสมรรถนะการประกอบอาชีพได้จริงและเข้าสู่อาชีพได้รวดเร็ว โดยจะต้องสอนแบบครบวงจรทั้งการตลาด เทคโนโลยี

๒) หลักสูตรระยะสั้น เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต จะต้องเปิดสอนให้หลากหลายตามความต้องการของผู้เรียน โดยหลักสูตรทั้ง ๒ ประเภท สามารถเก็บหน่วยการเรียนสะสมไว้สำหรับเทียบความรู้เข้าสู่ระบบการศึกษาปกติได้

๒.๑.๗.๓ การพัฒนาศักยภาพนักศึกษา การพัฒนาศักยภาพนักศึกษาให้ได้มาตรฐานสำหรับการศึกษาในระดับอุดมศึกษา

๒.๒ หลักการจัดตั้งวิทยาลัยชุมชน

ผลจากภาวะเศรษฐกิจถดถอย งบประมาณมีจำกัด ประกอบกับการจัดการศึกษามีอาคารสถานที่ ครุภัณฑ์ วัสดุอุปกรณ์ และบุคลากรจำนวนมากที่ต่างหน่วยงานต่างดำเนินงาน มีการประสานการใช้ทรัพยากรร่วมกันไม่มากเท่าที่ควร รวมทั้งการมีส่วนร่วมของท้องถิ่นยังไม่มีแนวทางที่ชัดเจน กระทรวงศึกษาธิการจึงกำหนดแนวทางการจัดตั้งวิทยาลัยชุมชนให้เป็น “นวัตกรรมทางการบริหารจัดการในการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ทั้งของรัฐ เอกชน และชุมชนให้เกิดประโยชน์สูงสุด” โดยมีหลักการสำคัญในการจัดตั้ง ดังนี้[๑๔]

๑. หลักการกระจายอำนาจที่แท้จริง โดยการจัดตั้งให้เกิดจากความต้องการของประชาชน และให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการดำเนินงานทุกขั้นตอน

---

[๑๔] สำนักบริหารงานวิทยาลัยชุมชน. **การพัฒนางานวิทยาลัยชุมชน.** (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, ๒๕๔๗), หน้า ๙.

๒. ให้ใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ทั้งของรัฐ เอกชน และชุมชนให้เกิดประโยชน์สูงสุด และในระยะแรกไม่มีการก่อสร้างสถานศึกษาใหม่

๓. จัดระบบเครือข่ายความร่วมมือกับภาคเอกชน และชุมชนเพื่อการผลิตกำลังคนและพัฒนาคุณภาพชีวิตตามความต้องการของชุมชนและตลาดแรงงาน

๒.๒.๑ หลักการวิทยาลัยชุมชน

หลักการเข้าถึงการศึกษา มีหลักการดำเนินการดังนี้[๑๕]

ก) เปิดกว้างและเข้าถึงง่าย การรับที่เปิดกว้าง ให้โอกาสและปฏิบัติต่อนักศึกษาผู้เข้ารับบริการทุกคนอย่างเท่าเทียมกันเป็นการประกันความเสมอภาคแก่กลุ่มคนท้องถิ่นที่อยู่ห่างไกล ให้มีโอกาสได้ศึกษาในระดับอุดมศึกษา รวมทั้งจัดให้บริการคำปรึกษา/แนะแนว บริหารจัดตารางการเรียนที่ยืดหยุ่นหลากหลาย และการขยายเครือข่ายการจัดการศึกษาอย่างครอบคลุมทั่วถึง ในลักษณะเป็นสถาบันอุดมศึกษาที่ยึดชุมชนเป็นฐาน เพื่อให้คนไทยในชุมชนได้เรียนรู้และฝึกทักษะอย่างกว้างขวาง

ข) มีหลักสูตรหลากหลายประเภท จัดโปรแกรมการศึกษาแบบสหวิทยาการ มีทั้งหลักสูตรคู่ขนานกับระบบอุดมศึกษาเพื่อการศึกษาต่อ และมีหลักสูตรทางเลือกเพื่อเข้าสู่อาชีพ ตลอดจนหลักสูตรเพื่อฝึกทักษะในการทำงานที่สามารถเข้าสู่งานได้รวดเร็ว หลักสูตรต่าง ๆ จัดให้ทุกสาขา ทุกอาชีพ เป็นทางเลือกของคนในชุมชนตามศักยภาพ

ค) เสียค่าใช้จ่ายน้อย จัดเก็บค่าบริการจากกลุ่มเป้าหมายในราคาถูก เพื่อให้บริการแก่กลุ่มบุคคลในท้องถิ่นที่อยู่ห่างไกลและมีปัญหาด้านเศรษฐกิจได้มีโอกาสเรียนโดยไม่ออกไปจากระบบการศึกษาและได้เรียนใกล้บ้าน ตลอดจนได้เรียนไปพร้อมกับการทำงานเพื่อพัฒนาต่อเนื่องให้เป็นการศึกษาตลอดชีวิต

๒.๒. ๒ หลักการตอบสนองต่อความต้องการของชุมชน มีหลักดังนี้[๑๖]

ก) ตอบสนองต่อชุมชนในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม เป็นแหล่งผลิตและพัฒนากำลังคนในภาคเศรษฐกิจหลัก ทั้งด้านธุรกิจ เกษตรและอุตสาหกรรม ที่เน้นการสร้างวิชาชีพเพื่อการประกอบกิจการ (Entrepreneurship) ช่วยให้เกิดการสร้างกิจการงานของตนเอง

---

[๑๕] สำนักบริหารงานวิทยาลัยชุมชน, **แนวทางการบริหารจัดการวิทยาลัยชุมชน,** (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์, ๒๕๔๘), หน้า ๑๑.

[๑๖] เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๑ – ๑๒.

รวมทั้งผลิตคนป้อนตลาดแรงงาน ตลอดจนช่วยอบรม เพิ่มพูนทักษะการทำงานแก่แรงงานในภาคการผลิตของสังคมและประเทศชาติ

ข) ปรับตัวเองอยู่เสมอ เพื่อตอบสนองความเปลี่ยนแปลงปรับเปลี่ยนบทบาทการศึกษาที่เน้นการให้บริการแก่คนในสังคมได้อย่างครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมาย ทั้งวิธีการ และการจัดสาขาวิชาทันสมัย ยืดหยุ่น และรวดเร็ว ทันกับความเปลี่ยนแปลง

ค) เน้นคุณภาพและการใช้ประโยชน์ จัดการสอนและฝึกอบรมที่มีคุณภาพ มุ่งผลให้ผู้เรียนและกลุ่มเป้าหมายที่เข้ารับการอบรมมีความสามารถตามเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนด ใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นและรูปแบบวิธีการที่เกิดประโยชน์สูงต่อบุคคลและชุมชน เช่น การจัดการร่วมกับโรงงาน/สถานประกอบการ การจัดแบบสะสมหน่วยกิต จัดหลักสูตรสนองความต้องการด้านสังคม วัฒนธรรม สุขภาพ การพักผ่อนหย่อนใจ นิทรรศการ กีฬา ดนตรี การละคร การจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ของคนในชุมชน เป็นต้น

ง) ค้นหาโอกาสใหม่ ๆ เพื่อพัฒนาหลักสูตรให้ทันสมัยอยู่เสมอสำรวจ/จัดทำระบบข้อมูลการเปลี่ยนแปลงความต้องการของชุมชน เทคโนโลยีและตลาดแรงงานตลอดเวลา เพื่อนำมาใช้พัฒนาหลักสูตรให้ทันสมัยอยู่เสมอ

๒.๒.๓ หลักการบริการจัดการโดยชุมชน มีหลักการดังนี้[๑๗]

ก) ชุมชนเป็นผู้นำ/ร่วมดำเนินการ สร้างองค์การที่เข้มแข้งในการชักนำชุมชนให้เข้ามามีส่วนร่วมทั้งการกำหนดนโยบาย การตัดสินใจการดำเนินงาน และการสนับสนุนทุนทุกรูปแบบ เพื่อจัดให้บริการตามความต้องการของชุมชน

ข) เชื่อมโยงกับพันธมิตรทั้งในและนอกชุมชน จัดบทบาทที่เข้มแข็งในการแสวงหาพันธมิตร ความร่วมมือกับบุคคล ชุมชน หน่วยงาน องค์กร สมาคมวิชาชีพ ผู้เกี่ยวข้องทุกส่วน กำหนดกรอบความร่วมมือทั้งรูปแบบและระดับความสัมพันธ์หลากหลายให้ชุมชนได้เลือกในการเข้าร่วมกิจกรรมตามความพร้อมของตน เพื่อร่วมกันดำเนินงานให้เกิดประโยชน์ในด้านต่าง ๆ ตามภารกิจของวิทยาลัยชุมชน

ค) สร้างความแข็งแกร่งในการบริหารจัดการโดยความร่วมมืออย่างใกล้ชิดในรูปเครือข่ายระหว่างวิทยาลัยชุมชน สถานประกอบการ องค์กรเอกชน และหน่วยงานรัฐและเอกชนอื่น ๆ เพื่อสามารถให้บริการที่ตอบสนองความต้องการของประชาชนและชุมชนอย่างกว้างขวาง

---

[๑๗] อ้างแล้ว.

สรุปได้ว่า การจัดการศึกษารูปแบบวิทยาลัยชุมชนเป็นนวัตกรรมใหม่ทางการศึกษาของประเทศไทยที่เปิดโอกาสให้บุคคลเข้าถึงการศึกษาได้อย่างทั่วถึง ซึ่งมีรูปแบบการจัดการศึกษา การบริหารจัดการ การจัดหลักสูตร รูปแบบการเรียนการสอน การจัดหาครูอาจารย์ และการสร้างเครือข่ายทางการศึกษา หรือเรียกว่า"ระบบงานวิชาการของวิทยาลัยชุมชน

๒.๓ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการ

๒.๓.๑ ความหมายของการบริหารงานวิชาการ

การบริหารงานวิชาการนั้น มีนักวิชาการกล่าวไว้มากมาย ดังนี้

ภิญโญ สาธร กล่าวว่า ผู้บริหารการศึกษาทุกคนควรจะรับผิดชอบเป็นผู้นำทางวิชาการเป็นอันดับแรกเพราะหน้าที่ของโรงเรียนหรือสถานศึกษาทุกแห่ง คือ ให้ความรู้แก่นักเรียนทางด้านวิชาการ และงานด้านวิชาการนี้ผู้บริหารต้องถือว่าสำคัญกว่าด้านธุรการ[๑๘]

พนัส หันนาคินทร์ ให้ความคิดเห็นว่า งานหลักในการบริหารสถานศึกษาน่าจะเป็นงานที่เกี่ยวกับการเรียนการสอนหรืองานวิชาการนั่นเอง ส่วนงานอื่นควรเป็นงานสนับสนุนให้งานวิชาการดำเนินไปด้วยดีเท่านั้น[๑๙]

วินิจ เกตุขำ ได้ให้ความหมายไว้ว่า การบริหารงานวิชาการ คือการบริหารกิจกรรมทุกชนิดที่เกี่ยวกับการเรียนการสอนในโรงเรียนหรือสถานศึกษา เพื่อให้การเรียนการสอนเกิดผลดีมีประสิทธิภาพ[๒๐]

รุจิร์ ภู่สาระ และจันทรานี สงวนนาม ได้ให้ความหมายว่า การบริหารงานวิชาการหมายถึง การบริหารกิจกรรมทุกชนิดในสถานศึกษาซึ่งเกี่ยวข้องกับการปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอนให้เกิดผลตามเป้าหมายของหลักสูตรอย่างมีประสิทธิภาพ[๒๑]

---

[๑๘]ภิญโญ สาธร, **หลักการศึกษา**, (กรุงเทพมหานคร : คุรุสภา, ๒๕๒๓), หน้า ๒๓๒.

[๑๙]พนัส หันนาคินทร์, **หลักการบริหารโรงเรียน**, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๘), หน้า ๒๒๕.

[๒๐]วินิจ เกตุขำ, **มนุษยสัมพันธ์สำหรับผู้บริหารยุคใหม่,** (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์, ๒๕๔๒), หน้า ๑.

[๒๑]รุจิร์ ภู่สาระ และจันทรานี สงวนนาม, **การบริหารหลักสูตรในสถานศึกษา,** (กรุงเทพมหานคร: บุ๊คพอยท์, ๒๕๔๕), หน้า ๕๖.

วัฒนาพร ระงับทุกข์ ได้ให้ความหมายว่า การบริหารงานวิชาการ หมายถึง ภารกิจที่สำคัญของสถานศึกษาที่จะช่วยให้การใช้หลักสูตรสถานศึกษาประสบผลสำเร็จตามจุดหมายที่หลักสูตรกำหนด[๒๒]

ขุนทอง ภูผิวเดือน กล่าวว่าการบริหารงานวิชาการ เป็นงานที่ผู้บริหารควรให้ความสนใจเป็นพิเศษ กระบวนการบริหารงานวิชาการก็เช่นเดียวกับกระบวนการบริหารการศึกษา ดังนั้นการบริหารงานวิชาการจึงเกี่ยวข้องกับปัจจัยสำคัญ ๔ ประการด้วยกัน คือ คน เงิน วัสดุ และวิธีการจัดการ และเป็นที่ยอมรับกันว่า คนเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดเพราะคนเป็นผู้ใช้ปัจจัยในการบริหารดังกล่าว ฉะนั้นการบริหารงานวิชาการจะสำเร็จหรือไม่เพียงไรขึ้นอยู่กับบุคลากรในสถาบันนั้นๆ โดยเฉพาะผู้บริหารและอาจารย์ เพราะผู้บริหารเป็นผู้แปลนโยบายการศึกษาไปสู่การปฏิบัติ เป็นผู้ปฏิบัติจริงเป็นผู้ที่จะทำให้ผลของการพัฒนาคนมีคุณภาพสำเร็จตามวัตถุประสงค์หรือไม่[๒๓]

สุมิตร คุณากร กล่าวว่า งานวิชาการในสถานศึกษาไม่ได้มีความหมายแคบๆ อย่างที่เข้าใจทั่วๆไป ถึงการเรียนการสอนในห้องเรียนเท่านั้น แต่ยังหมายถึงกิจกรรมทุกสิ่งทุกอย่างภายในสถานศึกษาที่ก่อให้เกิดความรู้ และการศึกษาของนักเรียน จุดมุ่งหมายหลักของงานวิชาการก็คือ การส่งเสริมให้นักเรียนได้มีความรู้ ความสามารถ และทัศนคติ ตามความมุ่งหมายของแผนการศึกษาชาติที่กำหนดไว้[๒๔]

เอกชัย กี่สุขพันธ์ ได้ให้ความหมายของงานวิชาการว่า หมายถึง การดำเนินงานทุกชนิดเพื่อจะส่งเสริมพัฒนาหรือปรับปรุงการเรียนการสอนของสถานศึกษาให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ไม่ว่าจะเป็นงานที่เกี่ยวข้องกับครูหรือนักเรียนก็ตาม[๒๕]

อำภา บุญช่วย กล่าวไว้ว่า งานวิชาการเป็นหัวใจของสถาบันการศึกษาทุกระดับไม่ว่าจะเป็นมหาวิทยาลัย วิทยาลัยหรือโรงเรียน การที่จะดูว่าสถาบันใดมีมาตรฐานก็มักจะเอาผลงานทางวิชาการเป็นสำคัญ งานวิชาการจะสัมฤทธิ์ผลเพียงใดนั้นขึ้นอยู่กับบทบาทของผู้บริหารว่าจะเอาจริงเอาจังกับการบริหารงานวิชาการเพียงใดและบุคลากรในสถานศึกษามีความรู้ความเข้าใจในงานวิชาการมากน้อยแค่ไหน ดังนั้นจึงเป็นหน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษาในการเตรียมการเพื่อให้

---

[๒๒]วัฒนาพร ระงับทุกข์, **การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๔๔,** (กรุงเทพมหานคร: พริกหวานกราฟฟิค, ๒๕๔๕), หน้า ๓๐๗.

[๒๓]ขุนทอง ภูผิวเดือน, **แนวคิดในการพัฒนาผู้บริหารการศึกษา**, (กรุงเทพมหานคร : ม.ป.ท., ๒๕๒๖), หน้า ๑๓.

[๒๔]สุมิตร คุณากร, **หลักสูตรและการสอน**, (กรุงเทพมหานคร : ชวนพิมพ์, ๒๕๑๘), หน้า ๑๗

[๒๕]เอกชัย กี่สุขพันธ์, **หลักการบริหารการศึกษาทั่วไป**, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : อมรศิลป์การพิมพ์, ๒๕๓๘), หน้า ๗.

บุคลากรในสถานศึกษาเกิดความพร้อมอย่างทั่วถึงกัน ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความร่วมมือ ร่วมใจและปฏิบัติงานอย่างจริงจังและเพื่อให้การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาได้บรรลุวัตถุประสงค์[๒๖]

อุทัย บุญประเสริฐ กล่าวว่า การบริหารงานวิชาการเป็นงานหลักของโรงเรียน มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการจัดการศึกษาให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ มาตรฐานคุณภาพการศึกษาจะปรากฏเด่นชัดเมื่อการบริหารงานวิชาการประสบความสำเร็จ[๒๗]

ภาวิดา ธาราศรีสุทธิ ได้ให้ความหมายของการบริหารงานวิชาการไว้ว่า หมายถึง การบริหารงาน หรือการดำเนินงานทุกชนิดในสถานศึกษา เพื่อพัฒนาการเรียนการสอนให้เกิดประสิทธิภาพ และประสิทธิผลสูงสุด โรงเรียนในฐานะเป็นหน่วยปฏิบัติการที่มีหน้าที่และภารกิจโดยตรงในการจัดการศึกษา มีหน้าที่พัฒนานักเรียนให้มีความรู้ความสามารถ นำไปใช้ในการดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข มีคุณค่า และมีศักดิ์ศรี

รุ่งชัชดาพร เวหะชาติ ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการไว้ว่า เป็นกระบวนการหรือกิจกรรมการดำเนินงานทุกอย่างที่เกี่ยวกับการปรับปรุงการเรียนการสอนตลอดจนการประเมินผลให้ดีขึ้น เพื่อให้เป็นไปตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร และให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับผู้เรียน[๒๘]

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ กล่าวถึงความหมายของการบริหารงานวิชาการไว้ว่า การบริหารงานวิชาการ หมายถึง การบริหารสถานศึกษา โดยมีการจัดกิจกรรมทุกสิ่งทุกอย่างที่เกี่ยวกับการปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอนให้ได้ผลดี และมีประสิทธิภาพให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับผู้เรียน[๒๙]

สรุปได้ว่า การบริหารงานวิชาการ เป็นงานหลักของการบริหารสถานศึกษาทุกระดับ ผู้บริหารสถานศึกษาควรให้ความสนใจเป็นพิเศษกว่างานด้านอื่น เนื่องจากการบริหารงานวิชาการเกี่ยวข้องกับกิจกรรมทุกชนิดในสถานศึกษา โดยยึดจุดมุ่งหมาย เป้าหมาย และนโยบายของ

---

[๒๖]อำภา บุญช่วย, **การบริหารงานวิชาการในโรงเรียน**, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร:โอเอสพริ้นติ้งเฮ้าส์, ๒๕๓๗), หน้า ๒.

[๒๗]อุทัย บุญประเสริฐ, **หลักสูตรและการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน**, (กรุงเทพมหานคร : เอสดีเพรส, ๒๕๔๐), หน้า ๓๔.

[๒๘]รุ่งรัชชดาพร เวหะชาติ, **การบริหารงานวิชาการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน,** เอกสารประกอบการสอน, ๒๕๕๐, หน้า ๓๐.

[๒๙]ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์, **การบริหารงานวิชาการ,** (กรุงเทพ : บริษัท พิมพ์ดี จำกัด, ๒๕๕๓), หน้า ๒.

สถานศึกษาเป็นหลัก ดังนั้นมาตรฐานคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาจะเป็นเครื่องชี้วัดความสำเร็จและความสามารถของผู้บริหาร

๒.๓.๒ ความสำคัญของการบริหารงานวิชาการ

มีนักวิชาการได้อธิบายถึงความสำคัญของการบริหารงานวิชาการ ไว้ดังนี้

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ กล่าวถึงความสำคัญของการบริหารงานวิชาการไว้ว่า การบริหารงานวิชาการเป็นสิ่งสำคัญอันดับแรกของโรงเรียนที่มีบทบาทสำคัญต่อผู้บริหารในการนำไปบริหารจัดการในการเรียนการสอน ให้บรรลุเป้าหมายและเกิดประสิทธิภาพสูงสุดในการศึกษาซึ่งสอดคล้องกับ สมิทธ์ และคณะ ในด้านการใช้เวลาในการบริหารงานและการให้ความสำคัญของงานในสถานศึกษา งานในความรับผิดชอบของผู้บริหารโดยแยกงานออกเป็น ๗ประเภท พบว่า การบริหารงานวิชาการ คิดเป็นร้อยละ ๔๐ งานบริหารบุคลากร คิดเป็นร้อยละ ๒๐งานบริหารกิจการนักเรียนนักศึกษา คิดเป็นร้อยละ ๒๐งานบริหารการเงิน คิดเป็นร้อยละ ๕งานบริหารอาคารสถานที่ คิดเป็นร้อยละ ๕ งานบริหารความสัมพันธ์กับชุมชน คิดเป็นร้อยละ ๕และงานบริหารทั่ว ไป คิดเป็นร้อยละ ๕[๓๐]

การบริหารสถานศึกษามีวัตถุประสงค์เพื่อให้การดำเนินงานของสถานศึกษาบรรลุเป้าหมายหลัก คือ ผู้เรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์กล่าวคือเป็นคนเก่ง เป็นคนดีและมีความสุข งานวิชาการเป็นงานที่ทำให้การบริหารสถานศึกษาบรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าว โดยถือว่างานวิชาการเป็นงานหลัก เป็นงานที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพของผู้เรียนในเชิงคุณภาพและปริมาณ ส่วนงานอื่นๆถือเป็นงานที่มีความสำคัญรองลงมาและเป็นงานสนับสนุน สอดคล้องกับการศึกษาของสมิทธ์และคณะ (Smith and Others) ในด้านการใช้เวลาในการบริหารงาน และการให้ความสำคัญของงานในสถานศึกษา งานในความรับผิดชอบของผู้บริหาร ผู้บริหารสถานศึกษาจัดลำดับความสำคัญของภารกิจการบริหารสถานศึกษา เรียงตามลำดับความสำคัญดังนี้

อันดับ ๑ การบริหารงานวิชาการ คิดเป็นร้อยละ ๔๐

อันดับ ๒ การบริหารบุคลากร ได้แก่ ครู อาจารย์ และเจ้าหน้าที่ คิดเป็นร้อยละ ๒๐

อันดับ ๓ การบริหารกิจการนักเรียนนักศึกษา คิดเป็นร้อยละ ๒๐

อันดับ ๔ การบริหารการเงิน คิดเป็นร้อยละ ๕

อันดับ ๕ การบริหารอาคารสถานที่ คิดเป็นร้อยละ ๕

---

[๓๐]ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์, **การบริหารงานวิชาการ, (**กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์พิมพ์ดี, ๒๕๔๕), หน้า ๑-๒.

อันดับ ๖ การบริหารความสัมพันธ์กับชุมชน คิดเป็นร้อยละ ๕

อันดับ ๗ งานบริหารทั่วไป คิดเป็นร้อยละ ๕[๓๑]

อ้อยทิพย์ สุทธิเทพ กล่าวว่า การบริหารวิชาการ มีความสำคัญและเป็นหัวใจของการจัดการศึกษาในโรงเรียน เป็นงานหลักของผู้บริหารที่ต้องให้ความสนใจและปรับปรุงการเรียนการสอนให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล[๓๒]

ปัญญา แก้วกียูร และสุภัทร พันธ์พัฒนกุล ได้กล่าวว่า การบริหารวิชาการเป็นหัวใจสำคัญในการจัดการศึกษา ในระดับสถานศึกษาการบริหารวิชาการเป็นกระบวนการดำเนินงานเกี่ยวกับหลักสูตรและการเรียนการสอนเพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้ตามที่กำหนดไว้ในจุดมุ่งหมายของการพัฒนาผู้เรียน[๓๓]

สรุปได้ว่า การบริหารงานวิชาการเป็นงานหลักของสถาบันการศึกษาทุกระดับ เนื่องจากการบริหารงานวิชาการเป็นการจัดกิจกรรมทุกชนิดของสถานศึกษาที่จะก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อตัวผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาตนเองเป็นคนดีมีความรู้ ความสามารถในการหารายได้เลี้ยงชีพ ดำรงตนอย่างเป็นสุข ทำให้สังคมมีความสุข ผู้บริหารสถานศึกษาจึงควรให้ความสำคัญกับการบริหารงานวิชาการเป็นหลักในการบริหารสถานศึกษา เพื่อให้การจัดการศึกษาของสถานศึกษาบรรลุตามวัตถุประสงค์ของสถาบันอย่างมีคุณภาพ เพราะมาตรฐานคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาจะเป็นเครื่องชี้วัดความสำเร็จและความสามารถของผู้บริหารนั่นเอง

---

[๓๑]เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑.

[๓๒]อ้อยทิพย์ สุทธิเทพ, "วัฒนธรรมโรงเรียนที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานวิชาการของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร", **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต,** (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๔๓), หน้า ๒๗.

[๓๓]ปัญญา แก้วกียูร และสุภัทร พันธ์พัฒนกุล, **การบริหารจัดการศึกษาในรูปแบบการใช้โรงเรียนเป็นฐานหรือเขตพื้นที่เป็นฐาน,** (กรุงเทพมหานคร : ภาพพิมพ์, ๒๕๔๕), หน้า ๑๗.

๒.๓.๓ ทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการ

มีนักบริหารได้กล่าวถึงทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการไว้ดังนี้

กูลิค และเออร์วิค (Luther Gulick and Lyndall Urwick) ได้กล่าวถึงทฤษฎีหน้าที่การบริหารเป็นทฤษฎีที่มีความเกี่ยวเนื่องกับการบริหารงานวิชาการและสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการบริหารงานวิชาการได้ ซึ่งมีอยู่ ๗ ประการ คือ การวางแผน (Planning) การจัดองค์การ (Organizing) การจัดอัตรากำลัง (Staffing) การชี้นำ (Directing) การประสานงาน (Coordinating) การรายงาน (Reporting) และการงบประมาณ (Budgeting) ซึ่งเขียนเป็นคำย่อได้ว่า POSDCoRB ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้[๓๔]

๑. การวางแผน (Planning หรือ P) เกี่ยวกับการพัฒนาเค้าโครงย่อของสิ่งที่ต้องทำและวิธีการทำสิ่งนั้นๆ ให้สำเร็จ กิจกรรมการวางแผนพยายามทำนายการกระทำและทิศทางขององค์การในอนาคต

๒. การจัดองค์การ (Organizing หรือ O) เป็นการกำหนดโครงสร้างของอำนาจหน้าที่ในการจัดให้คำนิยาม และประสานงานหน่วยงานย่อยต่างๆ เพื่อนำแผนไปปฏิบัติ

๓. การจัดอัตรากำลัง (Staffing หรือ S) เกี่ยวกับหน้าที่การคัดเลือกบุคคล การฝึกอบรม และการพัฒนาบุคลากรทั้งหมด และการทำนุบำรุงสภาพการทำงานให้เอื้ออำนวย

๔. การชี้นำ (Directing หรือ D) ได้แก่ ภารกิจที่ต้องทำอย่างต่อเนื่องเกี่ยวกับการตัดสินใจ การสื่อสารและการนำการตัดสินใจไปปฏิบัติ และการประเมินผลผู้ใต้บังคับบัญชาอย่างเหมาะสม

๕. การประสานงาน (Coordinating หรือ Co) เกี่ยวข้องกับกิจกรรมและความพยายามต่างๆ ที่จำเป็นสำหรับผูกพันองค์การไว้ด้วยกัน เพื่อบรรลุเป้าหมายเดียวกัน

๖. การรายงาน (Reporting หรือ R) ชี้แจงความก้าวหน้าโดยการบันทึก การวิจัยและการตรวจสอบ ยืนยันว่าสิ่งต่างๆ เกิดขึ้นตามแผน กระทำการแก้ไขเมื่อจำเป็นและแจ้งให้ผู้ซึ่งหัวหน้าระดับสูงรับผิดชอบทราบ

๗. การงบประมาณ (Budgeting หรือ B) เกี่ยวกับกิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการทำงบประมาณ ได้แก่ การวางแผนการเงิน การจัดทำบัญชี และการควบคุมการใช้จ่ายเงิน

---

[๓๔]กูลิค และเออร์วิค (Luther Gulick and Lyndall Urwick) อ้างใน สุนทร โคตรบรรเทา, **หลักการและทฤษฎีการบริหารการศึกษา,** (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ปัญญาชน, ๒๕๕๑), หน้า ๕๖-๕๗.

ดับบลิว. อี. เดมมิ่ง (W.E.Deming) ผู้เชี่ยวชาญเรื่องการควบคุมคุณภาพชาวอเมริกา ได้คิดค้นวงจรเดมมิ่ง (Deming Cycle) หรือที่เรียกกันว่า วงจรคุณภาพ PDCA ซึ่งเป็นหลักการบริหารหลักที่เป็นองค์ประกอบของทฤษฎีและหลักการบริหารทั้งหมดที่มีอยู่ในตำราบริหารประกอบด้วยขั้นตอนการดำเนินการดังนี้[๓๕]

๑. ขั้นการวางแผน (Plan) หมายถึงการคิดหารทางเลือกล่วงหน้าที่ดีที่สุดในการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างประหยัด ให้ได้ผลคุ้มค่าที่สุด โดยการดำเนินขั้นตอนอย่างมีระบบแบบแผนเพื่อให้บรรลุผลตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

๒. ขั้นลงมือทำ (Do) เป็นการดำเนินการตามแผนที่วางไว้ตามขั้นตอน กับการประสานงานกับฝ่ายบริหารและฝ่ายอื่นที่เกี่ยวข้อง

๓. ขั้นตรวจสอบหรือประเมิน (Check) การตรวจสอบผลงาน ประกอบด้วย การติดตามตรวจสอบผลปฏิบัติงาน ตามที่กำหนดเปรียบเทียบผลงานกับเป้าหมาย ประชุมพบปะเพื่อรายงานความคืบหน้าในการปฏิบัติ และประมวยข้อคิดเห็นและข้อผิดพลาดต่างๆ และสรุปผลเพื่อดำเนินการแก้ไขปรับปรุง

๔. ขั้นการแก้ไขปรับปรุง (Action) เป็นการนำผลมาวิเคราะห์ พิจารณาหาต้นตอสาเหตุ ข้อบกพร่อง การระดมสมองเพื่อการแก้ไขป้องกันไม่ให้เกิดซ้ำอีก การกำหนดมาตรฐาน การตัดสินใจว่าขั้นตอนการทำงานที่ผ่านมาน่าจะถือเป็นมาตรฐานการทำงานหรือต้องแก้ไขปรับปรุงอย่างไร

ในการนำหลักการบริหารแบบ PDCA ไปใช้บริหารนั้น ศ.ดร.ฮิโตชิ คุเม กล่าวว่า จุดมุ่งหมายที่แท้จริงของ PDCA ซึ่งเป็นกิจกรรมพื้นฐานในการบริหารคุณภาพนั้น แต่เพื่อให้เกิดการปรับปรุงด้วย การป้องกันมิให้เกิดของเสียซ้ำซ้อน เรื้อรัง พร้อมกับการยกระดับมาตรฐานให้สูงขึ้น ในแต่ละรอบของ PDCA อย่างต่อเนื่อง อย่างเป็นระบบ อย่างมีการวางแผน PDCA มิใช่เป็นวงแหวนที่แบนราบ หากแต่เป็นวงสปริงที่ม้วนไต่สูงขึ้นไปเรื่อยๆ อย่างไม่มีที่สิ้นสุด

---

[๓๕]ดับบลิว. อี. เดมมิ่ง (W.E.Deming) อ้างใน สมศักดิ์ คงเที่ยง, **หลักและทฤษฎีการบริหารการศึกษา,** (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๔), หน้า ๑๗๕.

๒.๓.๔ ขอบข่ายการบริหารงานวิชาการ

ธำรง บัวศรี อธิบายถึงขอบเขตงานวิชาการไว้ว่า งานวิชาการ หมายถึง การปรับปรุงการเรียนการสอนให้ดีขึ้นรวมถึงการวางแผน และนโยบายเกี่ยวกับการเรียนการสอน การจัดหลักสูตร การจัดตารางสอน การจัดครูเข้าสอน การจัดหนังสือและอุปกรณ์การเรียนการสอน ตลอดจนการประเมินผลการศึกษาค้นคว้าต่างๆ[๓๖]

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ ได้ให้ทัศนคติเกี่ยวกับขอบข่ายของงานวิชาการไว้ว่าการบริหารงานวิชาการจะประกอบด้วยงานดังต่อไปนี้

๑. การวางแผนเกี่ยวกับงานวิชาการ เป็นการวางแผนเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ การจัดการล่วงหน้าเกี่ยวกับการเรียนการสอน มีรายละเอียดของงานดังนี้

๑.๑) แผนปฏิบัติงานวิชาการ ได้แก่ การประชุมเกี่ยวกับหลักสูตร

๑.๒) โครงการสอน เป็นการจัดรายละเอียดเกี่ยวกับวิชาที่ต้องสอนตามหลักสูตร

๑.๓) บันทึกการสอน เป็นการแสดงรายละเอียดของการกำหนดเนื้อหาที่จะสอนในแต่ละคาบเวลาของแต่ละวันหรือสัปดาห์

๒.การจัดดำเนินงานเกี่ยวกับการเรียนการสอน เพื่อให้การสอนในสถานศึกษาดำเนินไปด้วยดีและสามารถปฏิบัติได้ จึงต้องมีการจัดการเรียนการสอน ดังนี้

๒.๑) การจัดตารางสอนเป็นการกำหนดวิชา เวลา ผู้สอน สถานที่ ตลอดจนผู้เรียนในแต่ละรายวิชา

๒.๒) การจัดชั้นเรียน เป็นงานที่ฝ่ายวิชาการต้องประสานกับฝ่ายอาคารสถานที่ รวมทั้งการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆในห้องเรียน

๒.๓) การจัดครูเข้าสอน ต้องพิจารณาถึงความพร้อมของสถานศึกษา และความพร้อมของบุคลากร

๒.๔) การปรับปรุงการเรียนการสอน เป็นการพัฒนาครูผู้สอนให้ก้าวทันวิทยาการเทคโนโลยีใหม่ๆ เพื่อพัฒนาการเรียนการสอน เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการ ความก้าวหน้าของสังคม ธุรกิจ อุตสาหกรรม เป็นต้น

๓. การจัดบริหารเกี่ยวกับการเรียนการสอน เป็นการจัดสิ่งอำนวยความสะดวก และการส่งเสริมการจัดหลักสูตร และโปรแกรมการศึกษาให้มีประสิทธิภาพและคุณภาพ ได้แก่

๓.๑) การจัดสื่อการเรียนการสอน เป็นสิ่งที่เอื้อต่อการศึกษาของนักเรียน เน้นเครื่องมือและกิจกรรมให้ครูได้เลือกใช้ในการสอน

---

[๓๖]ธำรง บัวศรี, **หลักการศึกษา**, (กรุงเทพมหานคร : แพร่พิทยา, ๒๕๓๑), หน้า ๕๑

๓.๒) การจัดห้องสมุด เป็นที่รวมหนังสือ เอกสาร สิ่งพิมพ์ และวัสดุอุปกรณ์ที่เป็นแหล่งวิทยาการ ให้นักเรียนได้ศึกษาและค้นคว้าเพิ่มเติม

๓.๓) การนิเทศการสอน เป็นการช่วยเหลือแนะแนวครูให้เกิดการปรับปรุงแก้ไขปัญหาการเรียนการสอน

๔. การวัดและประเมินผล กระบวนการเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในด้านการตรวจสอบและวิเคราะห์ผลการเรียน[๓๗]

กิติมา ปรีดีดิลก กำหนดขอบข่ายงานด้านวิชาการไว้ ๖ ประการคือ[๓๘]

๑. แผนปฏิบัติงานด้านวิชาการ

๒. หลักสูตรการเรียนการสอน

๓. การจัดการเรียนการสอน

๔. สื่อการสอน

๕. การปรับปรุงการเรียนการสอน

๖. วัดและประเมินผล

กระทรวงศึกษาธิการ ได้กำหนดขอบข่ายงานวิชาการไว้ ๗ ด้าน คือ[๓๙]

๑. ด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้

๒. ด้านการเรียนการสอน

๓. ด้านวัสดุประกอบหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอน

๔. ด้านวัดผลและประเมินผล

๕. ด้านห้องสมุด

๖. ด้านนิเทศภายใน

๗. ด้านประชุมอบรมทางวิชาการ

---

[๓๗] ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์, **การบริหารงานวิชาการ,** (กรุงเทพ : บริษัท พิมพ์ดี จำกัด, ๒๕๕๓), หน้า ๓-๔.

[๓๘] กิติมา ปรีดีดิลก,**การบริหารและการนิเทศการศึกษาเบื้องต้น**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์อักษราพิพัฒน์,๒๕๔๓), หน้า ๕๘.

[๓๙] กระทรวงศึกษาธิการ,**การบริหารโรงเรียนตามแนวปฏิรูปการศึกษา**. (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, ๒๕๔๗), หน้า ๔.

หวน พินธุพันธ์ ได้กล่าวถึงขอบข่ายของการบริหารงานวิชาการไว้ว่า การบริหารงานวิชาการเป็นการดำเนินการเกี่ยวกับการเรียนการสอนโดยตรง ครอบคลุมการดำเนินงาน ๘ ด้าน ด้วยกันคือ[๔๐]

๑. หลักสูตร ได้แก่ การศึกษาความมุ่งหมายของหลักสูตร ศึกษาโครงสร้างและเนื้อหาสาระของหลักสูตร การนำเอาหลักสูตรไปปฏิบัติให้เกิดผล การประเมินหลักสูตรและการปรับปรุงหลักสูตร

๒. แผนการสอน

๓. การจัดตารางสอน

๔. การปรับปรุงการเรียนการสอน ได้แก่ การสอนที่ยึดผู้สอนเป็นศูนย์กลางและการสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

๕. การใช้เทคโนโลยีทางการสอนและสื่อการสอน

๖. การจัดแบบเรียน

๗. ห้องสมุดโรงเรียน

๘. การวัดผลและประเมินผลการศึกษา

สรุปได้ว่า ขอบข่ายของการบริหารงานวิชาการแบ่งเป็นหมวดใหญ่ๆ ได้ ดังนี้ คือ งานวางแผนนโยบายด้านการจัดกิจกรรมทางวิชาการ และการบริการชุมชน งานด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน งานด้านนิเทศการศึกษาและพัฒนาบุคลากร งานบริการวัสดุอุปกรณ์ทางการศึกษา งานวัดและประเมินผลทางการศึกษา ซึ่งในแต่ละงานจะประกอบไปด้วยเนื้องานละเอียดลงไปอีก เช่น การจัดตารางสอน การจัดครูเข้าสอน การจัดชั้นเรียน การพัฒนาการสอน การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร การวิจัยและการให้การบริการวิชาการแก่สังคม เป็นต้น

---

[๔๐]หวน พินธุพันธ์**, การบริหารโรงเรียน,**(กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์,๒๕๔๘),หน้า ๔๕- ๔๖.

๒.๔ การบริหารงานวิชาการของวิทยาลัยชุมชน

จากขอบข่ายการบริหารงานวิชาการที่ผู้วิจัยได้ทำการศึกษา จากนักวิชาการ นักการศึกษา ขอบข่ายหน้าที่ความรับผิดชอบและการบริหารงานวิชาการของวิทยาลัยชุมชน แล้วนำมาประมวลเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยครั้งนี้ครอบคลุมงาน ๔ ด้าน คือ

๒.๔.๑ ด้านการจัดหลักสูตร

๒.๔.๒ ด้านการจัดการเรียนการสอน

๒.๔.๓ ด้านการจัดครูผู้สอน

๒.๔.๔ ด้านการพัฒนานักศึกษา

ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

๒.๔.๑ ด้านการจัดหลักสูตร

นักวิชาการและนักการศึกษาได้ให้ความหมายและความสำคัญของหลักสูตร ไว้ดังนี้

อุทัย บุญประเสริฐ กล่าวว่าหลักสูตรเป็นแผนที่ทำงานในการสร้างคนให้เป็นคนที่ถึงพร้อมด้วยความสมบูรณ์ สำหรับโรงเรียนแต่ละระดับ ซึ่งเป็นกระบวนการของการพัฒนาคนที่เป็นไปตามลำดับขั้น ตามระบบการจัดการศึกษาและเป็นไปตามขอบเขตของหลักสูตร ในการพัฒนาด้านความรู้ สติปัญญา ด้านร่างกายจิตใจ ทางอารมณ์ และการมีความสามารถในการดำรงชีพที่เหมาะสม และได้กล่าวถึงความสำคัญของหลักสูตรไว้ว่า หลักสูตรเป็นธงชัยในการจัดการศึกษาของโรงเรียนเป็นแผนแม่บทกำกับการทำงานทุกด้านของโรงเรียน [๔๑]

ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์ กล่าวว่า หลักสูตรเป็นคำศัพท์ทางการศึกษาคำหนึ่ง ที่คนส่วนใหญ่คุ้นเคยและให้ความหมายไว้มากมายและแตกต่างกันไปมากมายและแตกต่างกันไป แต่ที่กล่าวถึงและใช้กันมากมี ๕ ความหมาย คือ[๔๒]

๑) หลักสูตร คือ รายวิชาหรือเนื้อหาวิชาที่เรียน (Curriculum as Subject and Subject Matter)

๒) หลักสูตร คือ จุดมุ่งหมายที่ผู้เรียนพึงบรรลุ (Curriculum as Objective)

---

[๔๑] อุทัย บุญประเสริฐ, **หลักสูตรและหลักการบริหารงานวิชาการโรงเรียน**, (กรุงเทพมหานคร : เอสดีเพรส, ๒๕๔๐), หน้า ๖.

[๔๒] ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์, **การพัฒนาหลักสูตร : หลักการและแนวปฏิบัติ**, (กรุงเทพมหานคร : อลีนเพรส, ๒๕๓๙), หน้า ๓ – ๔.

๓) หลักสูตร คือ แผนสำหรับจัดโอกาสการเรียนรู้หรือประสบการณ์ที่คาดหวังแก่ผู้เรียน (Curriculum as Plans)

๔) หลักสูตร คือ ประสบการณ์ ทั้งปวงของผู้เรียนที่จัดโดยโรงเรียน (Curriculum as Learner's Experiences)

๕) หลักสูตร คือ กิจกรรมทางการศึกษาที่จัดให้กับผู้เรียน (Curriculum as Educational Activities)

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ กล่าวว่า หลักสูตรเป็นหลักและหัวใจของการจัดการเรียนการสอนเพื่อนำไปสู่เป้าหมายของการศึกษาทำให้การศึกษาดำเนินไปสู่เป้าหมายที่วางไว้ ทำให้การศึกษามีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผลตามเป้าหมาย และหลักสูตรเปรียบเสมือนแบบแปลนสำหรับการจัดการเรียนการสอน[๔๓]**อำนาจ จันทร์แป้น** ได้กล่าวถึงความหมายของหลักสูตรไว้ดังนี้[๔๔]

๑. หลักสูตรในฐานะเป็นวิชา และเนื้อหาวิชา เป็นการมองหลักสูตรว่าเป็นวิชาและเนื้อหาวิชาที่ครูจะต้องสอนและนักเรียนจะต้องเรียน

๒. หลักสูตรในฐานะที่เป็นประสบการณ์ ซึ่งหมายถึง ประสบการณ์ทั้งมวลที่ผู้เรียนได้รับการแนะแนวของโรงเรียนทั้งภายใน และภายนอกโรงเรียน

๓. หลักสูตรในฐานะที่เป็นแผนของโอกาสการเรียนรู้ "แผนประสบการณ์" หลักสูตรที่สมบูรณ์ควรจะประกอบด้วยแผนการหรือเจตนารมณ์ ซึ่งจุดเน้นจะไม่จำกัดอยู่เฉพาะที่ จุดมุ่งหมาย และวัตถุประสงค์ แต่ยังรวมถึงองค์ประกอบอื่นๆ ของหลักสูตรไปใช้ หรือการสอนและการประเมินผล

๔. หลักสูตรเป็นศาสตร์สาขาหนึ่ง ซึ่งการนำหลักสูตรไปใช้ต้องดำเนินการเป็นกระบวนการ โดยตระหนักในความสำคัญของผู้เรียน และให้สอดคล้องกับสภาพท้องถิ่นให้มาก

---

[๔๓] ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์, **การบริหารงานวิชาการ**, (กรุงเทพมหานคร : สหมิตรออฟเซต, ๒๕๓๕), หน้า ๓๘.

[๔๔]อำนาจ จันทร์แป้น, **การพัฒนาหลักสูตร ทฤษฎีสู่การปฏิบัติระดับโรงเรียน**, (เชียงใหม่ : คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๓๒), หน้า ๓.

คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ได้กล่าวถึงการนำหลักสูตรไปใช้และสรุปประเด็นไว้ ดังนี้[๔๕]

การวางแนวทางการใช้หลักสูตร เป็นส่วนสำคัญของการบริหารงานวิชาการ ซึ่งหน่วยงานทางการศึกษาทุกระดับมีส่วนในการปฏิบัติรวมทั้งโรงเรียน ซึ่งจะต้องมีส่วนในการกำหนดเป้าหมายการนำหลักสูตรไปใช้ในการประเมินหลักสูตร เพราะหลักสูตรเป็นสิ่งที่ถูกกำหนดขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์หรือจุดมุ่งหมายที่สอดคล้องกับแนวนโยบายในการจัดการศึกษาของรัฐ ดังนั้น หลักสูตรย่อมจะต้องมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ เพื่อความเหมาะสมในนโยบายของรัฐ และสภาพเศรษฐกิจสังคมของประเทศ

ก. การเตรียมตัวของผู้ที่จะนำหลักสูตรไปใช้

๑. การสร้างความตระหนักให้แก่ผู้นำหลักสูตรไปใช้

๒. การเตรียมการใช้หลักสูตร

๑) ผู้บริหารเตรียมตัวอย่างไร

๒) ครูผู้สอนเตรียมตัวอย่างไร

๓) ผู้มีหน้าที่นิเทศและผู้เกี่ยวข้องเตรียมการอย่างไร

ข. การนำหลักสูตรไปใช้จริงตามหลักสูตร

๑. ครูผู้สอนกับการใช้หลักสูตรเต็มรูปแบบ เช่น

๑) ดูตารางสอน

๒) ศึกษาแผนการสอน

๓) แจ้งให้นักเรียนทราบจุดประสงค์การเรียนรู้ วิธีการประเมินผลและเกณฑ์ต่างๆ

๔) ประเมินผลก่อนเรียน

๕) ดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอนตามแผนการสอนและยึดแนวดำเนินการตามที่เอกสารหลักสูตรกำหนด

๖) ในการดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอน ควรให้ครอบคลุมทั้งด้านพุทธิพิสัย ทักษะพิสัย จิตพิสัย และทักษะกระบวนการ

๗) ประเมินผลหลังเรียน

---

[๔๕] คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน, **คู่มือการปฏิบัติงานสำหรับผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา**, (กรุงเทพมหานคร : กองการพัฒนาบุคคลากร กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๓๖), หน้า ๔.

๘) สอนซ่อมเสริม

๒. ผู้บริหารโรงเรียนกับการใช้หลักสูตรเต็มรูปแบบ

๑) จัดครูเข้าสอนตามความถนัดหรือความเหมาะสมเพื่อให้ครูผู้สอนได้สอนอย่างเต็มความสามารถไม่คับข้องใจ

๒) สนับสนุนการสอนโดยจัดหางบประมาณ เอกสารวัสดุอุปกรณ์ให้อย่างพอเพียงและทันเวลา

๓) ดำเนินการนิเทศภายในโดยการใช้เทคนิค วิธีการและเครื่องมือที่เหมาะสม เช่น การสนทนาทางวิชาการ การสังเกตการณ์สอนของครูและให้ข้อมูลย้อนกลับเพื่อการปรับปรุงการสอนให้ดียิ่งขึ้น

๔) การสร้างขวัญและกำลังใจให้แก่ครูผู้สอน โดยการชมเชยยกย่องให้ปรากฏเมื่อมีผลงานที่น่าพอใจเกี่ยวกับใช้หลักสูตร

๓. ผู้มีหน้าที่นิเทศกับการใช้หลักสูตร

๑) ตรวจสอบเอกสารที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตร การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เช่น แผนการสอน เครื่องมือวัดผลและประเมินผล การกรอกสมุดประจำชั้นว่ามีปัญหาอย่างไรแล้วให้ข้อเสนอแนะ

๒) สังเกตการณ์สอนแล้วให้ข้อเสนอแนะตามปัญหาที่พบ

๓) ใช้แบบสำรวจจากความคิดเห็นของครูผู้สอนมาวิเคราะห์ให้ข้อเสนอแนะตามปัญหาที่พบเป็นกลุ่มหรือรายบุคคล

๔) วางแผนและประสานงานให้มีการศึกษาดูงานในโรงเรียนที่ใช้หลักสูตรที่ได้ผลดี เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในโรงเรียนของตน

๔. การประเมินผลเพื่อปรับปรุงการเรียนการสอน

๑) บทบาทของบุคลากรที่จะนำหลักสูตรไปใช้ในโรงเรียน

(๑) บทบาทของครูผู้สอน

-ศึกษาเด็ก

-ศึกษาหลักสูตร แผนการสอน คู่มือครู เอกสารเพิ่มเติม

-เตรียมการสอน

-จัดกิจกรรมการเรียนการสอน

-ประเมินผล

(๒) ผู้บริหาร

-การติดตามผล

-การบริหารหลักสูตร
-การเสริมสร้างขวัญกำลังใจ
-การประชาสัมพันธ์
(๓) ผู้เกี่ยวข้อง
-การติดตามผล
-การบริหารหลักสูตร
-การเสริมกำลัง
-การประสานงาน
-การนิเทศ

๕. การประเมินผลการใช้หลักสูตร

การประเมินผลการใช้หลักสูตร หมายถึง การตรวจสอบความก้าวหน้าของการนำหลักสูตรไปใช้จัดกิจกรรมการเรียนการสอน ตลอดจนการพิจารณาผลสัมฤทธิ์ทางการใช้หลักสูตรว่ามีมากน้อยเพียงใด เอกสารเปรียบเทียบกับวัตถุประสงค์ของหลักสูตรที่กำหนดไว้หรือเป็นการจัดหาและรวบรวมข้อมูลแล้วนำมาพิจารณาวิเคราะห์ เพื่อสะท้อนภาพของการปฏิบัติงานซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการปรับปรุงแก้ไขและทำให้ได้ข้อมูลประกอบการตัดสินใจในการวางแผนการใช้หลักสูตร และปฏิบัติงานที่จะดำเนินการต่อไป

สรุปได้ว่า หลักสูตร หมายถึง เอกสารที่กำหนดความมุ่งหมายของการศึกษาเนื้อหาความรู้ ประสบการณ์ กิจกรรมการเรียนการสอน และการประเมินผล ไว้เป็นลายลักษณ์อักษรเพื่อเป็นแบบแม่บทของการทำงานทุกกิจกรรมของสถานศึกษา เพื่อนำไปสู่เป้าหมายของการศึกษา

๒.๔.๑.๑ การออกแบบและพัฒนาหลักสูตรวิทยาลัยชุมชน

ในระยะแรกของการจัดตั้งวิทยาลัยชุมชน ได้ใช้หลักสูตรที่พิจารณาร่วมกันจากส่วนกลาง ในอนาคตวิทยาลัยชุมชนต้องออกแบบและพัฒนาหลักสูตรเอง เป็นผู้เชี่ยวชาญในการออกแบบหลักสูตรทุกประเภทให้ตรงกับความต้องการของผู้เรียน ด้วยความเชี่ยวชาญเช่นนี้เท่านั้นที่จะสร้างความชอบธรรมในการดำรงอยู่ของวิทยาลัยชุมชนเพราะทำให้ปรัชญาและหลักการในการก่อตั้งวิทยาลัยชุมชนมีความเป็นจริง มีรายละเอียดดังต่อไปนี้[๔๖]

๑. ลักษณะของหลักสูตรระยะสั้นเป็นหลักสูตรที่สนองความต้องการได้ทันที่เป็นหลักสูตรที่เน้นการปฏิบัติเพื่อนำไปใช้งานได้ทันที อาจแบ่งหลักสูตรฝึกอบรมระยะสั้นเป็น ๒ ประเภท คือ

๑.๑ หลักสูตรที่มุ่งพัฒนาทักษะชีวิตและการทำงาน ตอบสนองความสนใจในการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่หลากหลายทั้งในแง่สิ่งที่ต้องการเรียนและผู้เรียนประเภทต่างๆ ใช้เวลาเรียนไม่เกิน ๓๐ ชั่วโมง/หลักสูตร

๑.๒ หลักสูตรที่มุ่งเน้นความชำนาญการในการทำงาน เน้นการใช้ความรู้และการพัฒนาทักษะในการทำงาน มีความเข้มของการปฏิบัติที่สอดคล้องกับโลกของงานที่ดำรงอยู่ในสังคม ใช้เวลาเรียนมากกว่า ๓๐ ชั่วโมงขึ้นไป จนถึง ๑ ปี

๑.๒.๑ การออกแบบหลักสูตรระยะสั้น ควรดำเนินการดังนี้

(๑) ระบุความต้องการของผู้เรียนให้ครบถ้วน

(๒) แปลงความต้องการของผู้เรียนเป็นคุณลักษณะ หรือความสามารถ หรือทักษะ หรือสมรรถนะที่ต้องการให้เกิดหลังการฝึกอบรม

(๓) กำหนดสาระหรือความรู้ที่จะใช้เป็นตัวนำการปฏิบัติ

(๔) กำหนดกิจกรรมและกระบวนการฝึกอบรม และการประเมินในรูปของแผนการฝึกอบรม แผนการฝึกอบรม = ผลลัพธ์การเรียนรู้ + สาระ + กระบวนการฝึกอบรม + การประเมิน

(๕) กำหนดเครื่องมือ อุปกรณ์ที่ต้องใช้

(๖) กำหนดงบประมาณในการดำเนินการฝึกอบรม และค่าใช้จ่ายต่อหัว

---

[๔๖]ประเสริฐ จริยานุกูล, **การพัฒนางานวิชาการของวิทยาลัยชุมชน,** เอกสารประกอบการบรรยายในการประชุมเชิงปฏิบัติการพัฒนางานวิชาการของวิทยาลัยชุมชน, (ม.ป.ท. : ๒๕๔๙). (เอกสารอัดสำเนา)

(๗) กำหนดผู้รับผิดชอบหลักสูตรและจัดการฝึกอบรม

๒. ลักษณะของหลักสูตรระดับอนุปริญญา

ลักษณะหลักสูตรที่พัฒนาแล้ว มีจำนวนหน่วยกิตตลอดหลักสูตรสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐานขั้นต่ำค่อนข้างมาก อาจจะคิดว่าถ้าได้เรียนมากจะเก่ง จึงควรลดจำนวนหน่วยกิตให้เท่ากับเกณฑ์มาตรฐานขั้นต่ำหรือใกล้เคียงมากที่สุด แต่ให้ความสำคัญกับการออกแบบโครงสร้างของหมวดวิชาเฉพาะว่าควรประกอบด้วย สมรรถนะ หรือความรู้ หรือปัญญา ชนิดใด แล้วออกแบบรายวิชาให้ตรงกับโครงสร้างนั้น

แนวโน้มของหลักสูตรอนุปริญญา ซึ่งต้องการคนออกไปทำงานได้จริงในตำแหน่งงานต่างๆ หรือการออกไปคิดสร้างงานใหม่ จะเน้นการใช้สมรรถนะ (Competency) เป็นแนวทางการพัฒนาหลักสูตร สมรรถนะ หมายถึง ความสามารถที่จัดว่าเป็นความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะส่วนบุคคล สำหรับทักษะนั้นแบ่งเป็น ๒ ประเภท คือ ทักษะการจัดการ (Management Skill) และทักษะด้านเทคนิค (Technical Skill) สมรรถนะยังแบ่งเป็นระดับความสามารถหรือขั้นการพัฒนา ซึ่งอาจแบ่งเป็น ๕ ระดับ ดังนี้

๑. ระดับเริ่มต้นฝึกหัด (Basic Level)

๒. ระดับการปฏิบัติ (Doing Level)

๓. ระดับการพัฒนา (Developing Level)

๔. ระดับก้าวหน้า (Advanced Level)

๕. ระดับเชี่ยวชาญ (Expert Level)

การออกแบบหลักสูตรที่เน้นสมรรถนะเป็นเรื่องท้าทายวิทยาลัยชุมชน เพราะเป็นการเปิดประตูการเรียนรู้ของทั้งผู้บริหาร ครู อาจารย์ ผู้เรียน และชุมชน หรือเครือข่ายที่เกี่ยวข้องเป็นผู้เรียนรู้และพัฒนาไปด้วยกัน

๒.๔.๒ ด้านการจัดการเรียนการสอน

อลงกรณ์ จันทรารมณ์ กล่าวไว้ว่า การจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพนั้น เป็นภาระหน้าที่ที่สำคัญอย่างหนึ่งของผู้บริหารวิชาการ กล่าวคือ การพิจารณาให้ครูใช้วิธีสอนที่ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและผู้สอนต้องพิจารณาเรื่อง การตั้งจุดมุ่งหมายการสอน การวางขอบเขตการสอน การจัดสภาพการเรียนรู้และการจัดสภาพห้องเรียน[๔๗]

เอกชัย กี่สุขพันธ์ กล่าวไว้ว่า การจัดการเรียนการสอน เป็นหน้าที่หลักประการหนึ่งของสถาบันอุดมศึกษาเป็นการดำเนินการเพื่อให้เกิดการเรียนการสอนตามหลักสูตร การจัดการเรียนการสอนที่ประสบผลดีนั้น ประเมินได้จากการที่ผู้เรียนเกิดผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาอยู่ในระดับสูง[๔๘]

กิติมา ปรีดีดิลก กล่าวไว้ว่า การจัดการเรียนการสอนเป็นหน้าที่โดยตรงของผู้บริหารที่จะต้องทำการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสม มีการสอนที่ถูกต้อง อำนวยความสะดวกเพื่อการจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ การจัดการเรียนการสอนที่ผู้บริหารจะต้องปฏิบัติได้แก่ การจัดแผนการเรียน การจัดตารางสอน การจัดอาจารย์เข้าสอน การจัดชั้นเรียน การเลือกตำราเรียน การสอนซ่อมเสริม การจัดห้องสมุด และการจัดทำคู่มือครู[๔๙]

วัลลภ กันทรัพย์ ได้กล่าวเน้นถึง การจัดการเรียนการสอนให้บรรลุวัตถุประสงค์ ๓ ประการ คือ[๕๐]

๑. ไม่ว่าจะสอนวิชาใดก็ตามต้องสอนให้ถึงขั้นนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

๒. ต้องสอนให้ผู้เรียนรับรู้กระบวนการและนำไปใช้ได้

๓. ต้องสอนให้ผู้เรียนเห็นช่องทางในการนำสิ่งที่ได้เรียนไปประกอบอาชีพหรือหารายได้

---

[๔๗]อลงกรณ์ จันทราภรณ์, **การสอนที่มีประสิทธิภาพ,** (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภา, ๒๕๒๖), หน้า ๓๕ – ๓๙.

[๔๘]เอกชัย กี่สุขพันธ์. **หลักการบริหารการศึกษาทั่วไป.** (กรุงเทพมหานคร : อมรศิลป์การพิมพ์, ๒๕๓๘), หน้า ๑๕๖.

[๔๙] กิติมา ปรีดีดิลก, **การบริหารและการนิเทศเบื้องต้น,** (กรุงเทพมหานคร : อักษรพิมพ์, ๒๕๒๙), หน้า ๙๒.

[๕๐] วัลลภ กันทรัพย์, **ข้อคิดเบื้องต้นในการสอน และการสอนที่เน้นกระบวนการ**, (กรุงเทพมหานคร : กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๓๔), หน้า ๘ - ๑๐.

ชาญชัย อาจิณสมาจารได้กล่าวถึง สมรรถภาพการสอนหรือประสิทธิผลการสอน คุณสมบัติเบื้องต้นที่มีความสัมพันธ์กับคุณสมบัติทางวิชาชีพ หมายถึง ความรู้ ความเข้าใจของครูเกี่ยวกับเรื่องต่างๆ ดังนี้[๕๑]

๑. มีความรู้ในวิชา หรือสาขาที่สอน คือ ครูต้องรู้จริงในวิชา หรือสาขาที่สอน

๒. มีความรู้ความเข้าใจในตัวผู้เรียน คือ ความรู้ความเข้าใจในหลักเบื้องต้นของความเจริญเติบโต และพัฒนาการของมนุษย์

๓. มีความรู้ความเข้าใจหลักการสอน และทักษะการใช้เทคนิคเพื่อการนำออกมาใช้

๔. มีความรู้ความเข้าใจทั่วไปที่เกี่ยวข้อง และมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน

๕. มีเจตคติที่ดีต่อวิชาชีพครู

บุญชม ศรีสะอาดได้กล่าวว่า การเรียนต้องอาศัยการสอนซึ่งเป็นกิจกรรมที่จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ส่วนการสอน หมายถึง การจัดดำเนินการของผู้สอนเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้โดยผู้เรียนจะต้องทำกิจกรรมด้วยตนเอง[๕๒]

กุลชรี ค้าขาย ได้กล่าวอ้าง ประสิทธิผลการสอนหรือสมรรถภาพการสอนว่า ครูควรมีความสามารถ ดังนี้[๕๓]

๑. การเตรียมการสอน คือ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตั้งแต่ก่อนเข้าห้องเรียน

๒. การประเมินตัวผู้เรียน จะต้องระบุขอบข่ายหรือระดับความสามารถ และลักษณะต่างๆ ของผู้เรียน

๓. การวางแผนการสอน หมายถึง การเตรียมรูปแบบการสอนเพื่อที่จะเชื่อมช่องว่างระหว่างความสามารถเบื้องต้นที่จะประเมินได้จากตัวผู้เรียนกับความสามารถที่จะเกิดขึ้นใหม่

๔. การสอน เป็นการสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนและผู้เรียน

๕. การประเมินผล เพื่อจะให้ทราบว่าการสอนประสบผลสำเร็จตามที่ต้องการมากน้อยเพียงใด

---

[๕๑]ชาญชัย อาจิณสมาจาร, **การบริหารการศึกษา**, (กรุงเทพมหานคร : ศูนย์สื่อเสริมกรุงเทพมหานคร, ๒๕๓๘), หน้า ๓๔.

[๕๒]บุญชม ศรีสะอาด, **การพัฒนาการสอน**, (กรุงเทพมหานคร : สิวิริยาสาสน์, ๒๕๓๗), หน้า ๑ – ๒.

[๕๓]กุลชรี ค้าขาย, **ครูยุคใหม่ คิดใหม่ ทำใหม่ : บัญญัติ ๑๐ ประการ** (กรุงเทพมหานคร : เอกชเปอร์เนท., ๒๕๔๐), หน้า ๓ - ๔.

สงัด อุทรานันท์ กล่าวถึงการจัดการเรียนการสอน ไว้ว่าการจัดการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบจะช่วยให้การเรียนการสอนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และได้ให้คำนิยามของระบบการจัดการเรียนการสอนไว้ว่า ระบบการเรียนการสอน คือการจัดองค์ประกอบของการเรียนการสอนให้มีความสัมพันธ์กัน เพื่อสะดวกต่อการไปสู่จุดหมายปลายทางของการเรียนการสอนที่ได้กำหนด และได้กำหนดองค์ประกอบที่จำเป็นสำหรับระบบการเรียนการสอนที่แท้จริงดังต่อไปนี้ คือ ลักษณะของผู้เรียน จุดมุ่งหมายของหลักสูตร เนื้อหาสาระที่จะสอน การเตรียมความพร้อม การดำเนินการสอน กิจกรรมสร้างเสริมทักษะ กิจกรรมสนับสนุน การควบคุมและการตรวจสอบสัมฤทธิ์ผลของการสอน และปรับปรุงแก้ไข ส่วนการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับความต้องการและพัฒนาการของเด็ก จะต้องคำนึงถึง ความสามารถของเด็ก ความแตกต่างของวิธีการเรียนของเด็กแต่ละคน และความต้องการทางจิตวิทยาของเด็กแต่ละคน[๕๔]

กระทรวงศึกษาธิการ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช ๒๕๔๒ และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พุทธศักราช ๒๕๔๕ ได้ให้ความสำคัญของการจัดการเรียนการสอน โดยได้ระบุไวในมาตรา ๒๔ ถึงการจัดกระบวนการเรียนรู้ว่าให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการดังต่อไปนี้[๕๕]

๑. จัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล

๒. ฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา

๓. จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็นทำเป็น รักการอ่าน และเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง

๔. จัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานความรู้ด้านต่าง ๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกัน รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรมค่านิยมที่ดีงาม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา

๕. ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียนและอำนวยสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และมีความรอบรู้ รวมทั้งสามารถใช้การวิจัยเป็นส่วน

---

[๕๔]สงัด อุทรานันท์, **พื้นฐานและหลักการพัฒนาหลักสูตร**, (กรุงเทพมหานคร : วงเดือนการพิมพ์, ๒๕๒๗), หน้า ๑๗๖.

[๕๕]กระทรวงศึกษาธิการ, **พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช ๒๕๔๒ และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พุทธศักราช ๒๕๔๕ พร้อมกฎกระทรวงที่เกี่ยวข้องและพระราชบัญญัติการศึกษาภาคบังคับ พ.ศ. ๒๕๔๕**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์, ๒๕๔๖ ก), หน้า ๑๕.

หนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ ทั้งนี้ผู้สอนและผู้เรียนอาจเรียนรู้ไปพร้อมกันจากสื่อการเรียนการสอนและแหล่งวิทยาการประเภทต่างๆ

๖. จัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นทุกสถานที่ มีการประสานความร่วมมือกับบิดามารดา ผู้ปกครองและบุคคลในชุมชนทุกฝ่าย เพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ

สรุปได้ว่า การจัดการเรียนการสอนเป็นหน้าที่หลักของสถาบันการศึกษาที่ผู้บริหารต้องดูแลให้เกิดความเหมาะสมถูกต้อง เพื่อให้ผู้เรียนเกิดสัมฤทธิผลทางการศึกษาตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตรการจัดแผนการเรียน เป็นการจัดกำหนดรายวิชาต่างๆ ให้ผู้เรียน เรียนอย่างมีเป้าหมายเป็นการกำหนดแผนไว้ล่วงหน้าว่าตลอดระยะเวลาของการศึกษาจะต้องศึกษาอะไรบ้าง มากน้อยเท่าไร โดยคำนึงถึงเนื้อหาที่ประกอบอยู่ในหลักสูตรวิธีจัดแผนการเรียนจะต้องคำนึงถึงผู้เรียน ให้ผู้เรียนมีโอกาสเลือกเรียนตามความถนัด ความสนใจ และความสามารถ ควบคู่กันไปกับการคำนึงถึงทรัพยากรที่มีอยู่ ได้แก่ ผู้สอน เครื่องมือ และอุปกรณ์ และจัดตามความเห็นชอบของคณะครู

๒.๔.๒.๑ การจัดการเรียนการสอนวิทยาลัยชุมชน

การจัดการเรียนรู้ เป็นขั้นตอนการนำหลักสูตรไปใช้ ความสำเร็จของหลักสูตรอยู่ที่การนำหลักสูตรไปจัดการเรียนรู้เป็นประการสำคัญ เพราะเป็นขั้นตอนของการพัฒนาคนให้มีคุณลักษณะต่างๆ ตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตรถือเป็นหัวใจของงานวิชาการในวิทยาลัยชุมชน

โดยปกติการนำหลักสูตรไปใช้จะมีขั้นตอนที่สำคัญ คือ[๕๖]

๑. การเตรียมการเปิดสอน เป็นขั้นที่ตัดสินใจแล้วว่าจะเปิดสอนหลักสูตรใดความต้องการที่ได้สำรวจมา จึงควรเตรียมการตามลำดับ ดังนี้

๑.๑ เฟ้นตัวบุคคลและแต่งตั้งผู้รับผิดชอบหลักสูตร จำนวน ๓ คน ให้เป็นไปตามมาตรฐานการเปิดสอนระดับอนุปริญญาของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา คือต้องเป็นผู้สำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาโทในสาขาที่เปิดสอนอย่างน้อย ๑ คน

๑.๒ ตกลงเลือกสถานที่เปิดสอน โดยการประเมินศักยภาพของหน่วยจัดการศึกษา ให้เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งความพร้อมด้านอาคารสถานที่ และทรัพยากรด้านการจัดการศึกษา มีการแต่งตั้งคณะกรรมการหน่วยจัดการศึกษาและการตกลงค่าใช้จ่ายในการสนับสนุนสถานที่และอุปกรณ์

---

[๕๖] สำนักบริหารงานวิทยาลัยชุมชน, **แนวทางการบริหารจัดการวิทยาลัยชุมชน**, หน้า ๗๗ - ๗๙

๑.๓ ผู้รับผิดชอบหลักสูตรร่วมกับฝ่ายวิชาการ จัดทำเอกสารขออนุมัติเปิดสอนเสนอต่อสภาวิทยาลัยชุมชน มีรายละเอียดตามข้อกำหนดของสำนักบริหารงานวิทยาลัยชุมชน รายการสำคัญคือ รายชื่อผู้รับผิดชอบหลักสูตร แผนการเปิดสอนตลอดหลักสูตร รายชื่อและคุณสมบัติของผู้สอนตลอดหลักสูตร แหล่งการเรียนรู้ เครื่องมือ สื่อ อุปกรณ์ และค่าใช้จ่ายในการเปิดสอน เมื่อสภาวิทยาลัยชุมชนอนุมัติการเปิดสอน นำแผนการเปิดสอนเสนอต่อสำนักบริหารงานวิทยาลัยชุมชน เพื่อการจัดสรรงบประมาณ ซึ่งปกติจะต้องกระทำช่วงต้นปีการศึกษา ข้อควรคิดสำหรับการคัดสรรผู้สอน ต้องเป็นผู้มีความรู้และประสบการณ์เป็นอย่างดีในรายวิชาที่สอนและผู้สอนคนหนึ่งไม่ควรสอนเกิน ๒ รายวิชา ในหลักสูตรหนึ่งๆ เพราะเราต้องเลือกผู้สอนเก่งๆ และดีที่สุดในแต่ละรายวิชา มาเป็นผู้สร้างโอกาสแห่งการพัฒนาของนักศึกษาให้กว้างขวางมากที่สุด

๒. หลักการจัดการเรียนการสอนของวิทยาลัยชุมชน มีดังต่อไปนี้

๑) จัดการศึกษาและฝึกอบรมในหลักสูตรและสาขาวิชาที่สอดคล้องกับการพัฒนาเศรษฐกิจและชุมชนของสังคมเป็นสำคัญ

๒) ต้องคำนึงถึงความรู้และประสบการณ์พื้นฐานของผู้เรียน สภาพแวดล้อมชุมชน และสภาพสังคม เศรษฐกิจ การเมืองที่เปลี่ยนแปลงโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

๓. การจัดการเรียนการสอนในหลักสูตรระยะสั้น

๑) พัฒนาหลักสูตร โดยคำนึงถึงวัตถุประสงค์และความต้องการของผู้เรียนเป็นสำคัญ การกำหนดเนื้อหา ระยะเวลาในการศึกษาให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ และเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระยะสั้น สามารถเทียบโอนเข้าสู่หลักสูตรอื่นได้

๒) จัดเตรียมความพร้อม ครู อาจารย์ ผู้สอนให้มีทักษะและเทคนิคกระบวนการในการฝึกอบรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องกระบวนการ

๓) ทุกหลักสูตรจะต้องจัดให้มีแผนการสอน แผนการฝึกอบรมตลอดหลักสูตรที่ผ่านการพิจารณาอย่างรอบคอบ จนมั่นใจว่าเป็นแผนการสอนหรือแผนการฝึกอบรมที่จะบรรลุวัตถุประสงค์อย่างสมบูรณ์

๔) การเรียนการสอนหรือการฝึกอบรมต้องเป็นกระบวนการบูรณาการที่จะนำผลการเรียนหรือการฝึกอบรมไปใช้ได้ในชีวิตประจำวันหรือชีวิตจริง

๔. การจัดการเรียนการสอนในหลักสูตรอนุปริญญา

๑) ศึกษาวิเคราะห์หลักสูตร และจัดทำเป็นแผนการจัดการเรียนการสอนตลอดหลักสูตร ทั้งนี้ต้องคำนึงถึงคุณภาพและมาตรฐานตามเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนดไว้

๒) จัดให้มีการประชุมเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับการสร้างความเข้าใจและพัฒนาเทคนิควิธีการสอน การจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนการสอน การวัดผลการเรียนแก่ครู อาจารย์ผู้สอน เป็นระยะๆ ตลอดหลักสูตร

๓) มอบหมายให้อาจารย์ผู้สอนทุกรายวิชาจัดทำแผนการสอน (Course Syllabus) และต้องแจกจ่ายให้กับนักศึกษาทุกคน

๔) จัดให้มีสื่อการเรียนการสอนทั้งรายบุคคลและส่วนร่วมอย่างสมบูรณ์ทั่วถึง เช่น เอกสาร ตำราประกอบการค้นคว้าในแต่ละรายวิชา คอมพิวเตอร์เพื่อการเรียนการสอนเพื่อการสืบค้น ฯลฯ

๕) จัดให้มีแหล่งการเรียนรู้ เช่น สำนักวิทยบริการ แหล่งความรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่น ฯลฯ อย่างทั่วถึง

๖) จัดให้มีกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างประสบการณ์ตรงให้กับผู้เรียน เช่น การศึกษาดูงาน การฝึกประสบการณ์วิชาชีพจากผู้ประกอบการ อย่างสม่ำเสมอ

๗) จัดให้มีบรรยากาศและสภาพแวดล้อมในการเรียนที่สัมพันธ์สอดคล้องกับชีวิตประจำวันของผู้เรียน

๘) จัดให้มีระบบการวัดผล ประเมินผลการเรียนที่ได้มาตรฐานและเป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานของหลักสูตรและระบบอุดมศึกษา เช่น

(๑) จัดให้มีช่วงเวลา การสอบกลางภาคหรือปลายภาคเรียนในทุกภาคเรียน

(๒) กำหนดให้มีเกณฑ์มาตรฐานการวัดผล ประเมินผลทั้งวิชาภาคปฏิบัติที่สอดรับกับสภาพความเป็นจริง

(๓) กำกับให้ครู อาจารย์ผู้สอนเคร่งครัดต่อการวัดและประเมินผล โดยคำนึงถึงเกณฑ์มาตรฐานด้วยความโปร่งใสตรวจสอบได้

(๔) นำผลประเมินนักศึกษามาปรับปรุงการจัดการเรียนการสอน

๒.๔.๓ ด้านการจัดครูผู้สอน

กิติมา ปรีดีดิลก กล่าวว่า เป็นหน้าที่สิ่งสำคัญอีกอย่างของผู้บริหารที่จะต้องเลือกครูผู้สอนให้เหมาะสมกับแต่ละวิชา แต่ละระดับชั้น แต่ละความสามารถของผู้เรียน การจัดตารางสอนมีหลักในการจัดโดย[๕๗]

๑) สำรวจความพร้อมก่อนเปิดแผนการสอน ทั้งผู้สอน ผู้เรียน อุปกรณ์

๒) กำหนดคุณสมบัติของผู้สอนรายวิชาในแผนการสอน

๓) จัดตามความถนัดของผู้สอน คือ ตามวิชาเอก วิชาโท วิชาที่มีความสนใจ หรือวิชาที่มีประสบการณ์มาก่อน

๔) การแก้ปัญหาขาดแคลนครู โดยจัดครูคนเดียวให้สามารถสอนได้หลายวิชาและจัดครูฝ่ายสนับสนุนการสอนช่วยฝ่ายปฏิบัติการ และจัดคาบเรียนให้ตรงกัน

๕) การจัดหาบุคลากรภายนอกมาช่วยสอนในโรงเรียน

๖) การจัดครูสอนแทนเมื่อครูไม่มาทำการสอน

๗) การใช้เงินบำรุงการศึกษาจ้างครูสอน เพื่อแก้ปัญหาการขาดแคลนครู

จิตต์ หมวดสง กล่าวว่า การจัดครูเข้าสอนเป็นหน้าที่อันสำคัญอย่างหนึ่งของผู้บริหารที่จะรู้จักเลือกจัดครูผู้สอนได้เหมาะสมกับแต่ละวิชา แต่ละระดับชั้น และแต่ละความสามารถของผู้เรียน นอกจากผู้สอนจะมีความรู้และความสามารถในวิชาที่สอนแล้ว เทคนิควิธีการสอนก็เป็นสิ่งจำเป็นที่ผู้บริหารจะต้องติดตามดูแลอย่างใกล้ชิด ตลอดจนความสามารถในการปกครองดูแลเด็กอยู่ในกรอบ หรือแนวทางที่ต้องการ หน้าที่อันสำคัญของผู้บริหารก็คือ สามารถเลือกและจัดครูเข้าสอนได้ผลตามที่คาดหวังไว้ และหลักในการจัดครูเข้าสอนมีดังนี้[๕๘]

๑. สำรวจความพร้อมของโรงเรียนก่อนเปิดแผนการเรียน

๒. กำหนดคุณสมบัติสำหรับผู้สอนรายวิชาในแผนการเรียน

๓. จัดตามความถนัดของครูผู้สอน คือ จัดตามวิชาเอก วิชาโทที่เรียนมาจัดตามวิชาที่ครูมีความสนใจหรือวิชาที่ครูมีประสบการณ์มาก่อน

๔. การแก้ไขปัญหาการขาดแคลนครู โดยจัดครูคนเดียวให้สามารถสอนได้หลายวิชาและจัดครูฝ่ายสนับสนุนการสอนช่วยฝ่ายปฏิบัติการและจัดคาบเรียนให้ตรงกัน

๕. จัดหาบุคลากรภายนอกมาช่วยสอนในโรงเรียน

๖. การจัดครูสอนแทนเมื่อครูมาทำการสอนไม่ได้

---

[๕๗] กิติมา ปรีดีดิลก, **การบริหารและการนิเทศเบื้องต้น,** หน้า ๘๔.

[๕๘]จิตต์ หมวดสง, **การบริหารและการนิเทศการศึกษาเบื้องต้น**, หน้า ๘๖ – ๘๗.

๗. การใช้เงินบำรุงการศึกษาจ้างครูสอน เพื่อแก้ไขปัญหาการขาดแคลนครู

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ กล่าวว่า การจัดครูอาจารย์เข้าสอนเป็นงานฝ่ายวิชาการ การพิจารณาความเหมาะสม และถูกต้องจึงเป็นสิ่งจำเป็น การดำเนินงานของการจัดครูอาจารย์เข้าสอนมีดังนี้[๕๙]

๑. การสำรวจความพร้อมของบุคลากรด้านครูอาจารย์ ก่อนเปิดหลักสูตรใหม่หรือเปิดแผนการสอนเพิ่ม

๒. สำรวจภาระงานของครูอาจารย์

๓. สำรวจคุณสมบัติของครูอาจารย์ เช่น วุฒิ ประสบการณ์ ความชำนาญในด้านการสอนของแต่ละวิชา

๔. จัดตามความพร้อมของครูผู้สอน เช่น ความถนัด และความต้องการในการสอน ได้แก่

๑) จัดตามวุฒิทางการศึกษา

๒) จัดตามความสนใจและความถัด

๓) จัดตามความเชี่ยวชาญและประสบการณ์

๕. การแก้ไขปัญหาการขาดครูอาจารย์

๑) ให้ครูอาจารย์ได้ไปฝึกอบรมในบางรายวิชาที่ขาดแคลนครูอาจารย์ที่จะสอน

๒) จัดบุคลากรฝ่ายอื่นให้ช่วยสอน เช่น บุคลากรฝ่ายสนับสนุนการสอน

๓) จัดรวมกลุ่มนักเรียนนักศึกษา

๔) จัดหาวิทยากรภายนอกมาช่วยสอน

วิทยาลัยชุมชนเป็นสถานศึกษาของรัฐ ซึ่งบริหารจัดการโดยชุมชนด้วยการระดมสรรพกำลังที่มีอยู่ในท้องถิ่น ทั้งภาครัฐ เอกชน และชุมชน มาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด การพัฒนาคณาจารย์อย่างมีแบบแผนและเป็นรูปธรรม เพื่อมุ่งเน้นที่จะสร้างให้คณาจารย์ของวิทยาลัยชุมชนเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถ และมีความเชี่ยวชาญ ในสาขาวิชาการของตนเอง โดยส่งเสริมให้มีการเข้าร่วมประชุม สัมมนา อบรม ทางด้านวิชาการและพัฒนางานวิจัย อย่างสม่ำเสมอ จึงมีแนวปฏิบัติในการจัดหาและพัฒนาอาจารย์ ดังนี้[๖๐]

---

[๕๙] ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์, **การบริหารงานวิชาการ**, หน้า ๑๘๙ – ๑๙๐.

[๖๐] สำนักบริหารงานวิทยาลัยชุมชน, **แนวทางการบริหารจัดการวิทยาลัยชุมชน**, หน้า ๗๗ - ๗๙

๑. ศึกษา สำรวจ ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ ความสามารถและประสบการณ์ทางวิชาการในท้องถิ่น ทั้งภาครัฐและเอกชนเป็นระยะอย่างสม่ำเสมอ โดยจัดทำเป็นบัญชีทำเนียบ เพื่อนำไปพิจารณาให้สภาวิทยาลัยแต่งตั้งเป็นอาจารย์พิเศษของวิทยาลัยต่อไป

๒. จัดให้มีกระบวนการ คัดสรร กลั่นกรอง ผู้ทรงคุณวุฒิ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่ได้จัดทำเป็นบัญชีทำเนียบไว้เป็นเบื้องต้นแล้ว โดยสภาวิชาการ ทั้งนี้เพื่อนำเสนอสภาวิทยาลัยชุมชนพิจารณาแต่งตั้งให้เป็นอาจารย์พิเศษต่อไป

๓. จัดทำแผนพัฒนาบุคลากรครู-อาจารย์ผู้สอนทั้งระยะสั้นและระยะยาว (แผนพัฒนาระยะสั้นและแผนพัฒนาระยะยาว) และนำเสนอให้สภาพิจารณาอนุมัติจัดให้มีการปฐมนิเทศ อบรมครู-อาจารย์ผู้สอนใหม่ เพื่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ และเพิ่มทักษะการจัดการเรียนการสอนทุกครั้ง

๔. จัดให้มีการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาทักษะในการจัดการเรียนการสอนแก่ครู-อาจารย์ประจำ และครู-อาจารย์พิเศษ เป็นประจำสม่ำเสมอ อย่างน้อยปีละ ๑ ครั้ง

๕. ส่งเสริมความร่วมมือด้านการวิชาการกับหน่วยงานทั้งภายในและภายนอก เช่น

- การเข้าร่วมฝึกอบรมกับสถาบันอุดมศึกษาอื่นๆ
- การศึกษาดูงานทั้งภายในและภายนอกประเทศ ฯลฯ

๖. ส่งเสริมให้ครู-อาจารย์ผู้สอนเกิดความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการวิจัยเพื่อนำมาใช้ในการกระบวนการพัฒนาการเรียนการสอน

๗. ให้การอบรมแก่ ครู-อาจารย์ประจำ และครู-อาจารย์พิเศษ ได้รับความรู้ทางด้านเทคนิคและวิธีการวัดผลและประเมินผลที่หลากหลายวิธี

๘. ปรับปรุงวิธีการสอนและใช้เทคนิคการสอนที่กระตุ้นให้นักศึกษาเกิดความอยากเรียน (Motivation) และยังต้องทำให้นักศึกษามีความพร้อมที่จะเรียน (Readiness)

เนื่องจากผู้สอนส่วนใหญ่เป็นผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกวิทยาลัยชุมชน มีประสบการณ์หลากหลาย รวมทั้งมิได้ประกอบอาชีพเป็นครูหรืออาจารย์โดยตรง จึงจำเป็นต้องจัดทำคู่มือครู และฝึกอบรมด้านการจัดการเรียนรู้หรือการสอนระดับอุดมศึกษา ให้มีความรู้ ความเข้าใจในการจัดทำแผนการสอน การประเมินการเรียนรู้ การใช้สื่อ และเทคนิคการสอนระดับอุดมศึกษาให้เป็นไปในแนวทางเดียวกัน ในรายวิชาเดียวกัน ควรใช้แผนการสอนเดียวกัน เพื่อให้เป็นมาตรฐานเดียวกันทั้งในด้านผลลัพธ์การเรียนรู้ กระบวนการ และการประเมิน

๒.๔.๔ ด้านการพัฒนานักศึกษา

สถานภาพและภูมิหลังเบื้องต้นของผู้เรียนเป็นข้อมูลพื้นฐานสำคัญที่จะนำไปสู่การวางแผนพัฒนาศักยภาพของผู้เรียน การปรับพื้นฐานความรู้ และประสบการณ์ ความรู้ให้กับผู้เรียนเพื่อให้เกิดความพร้อมให้กับผู้เรียน การสร้างเสริมความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ให้กับผู้สำเร็จการศึกษา มีความพร้อมที่จะรับโอกาสพัฒนาทางวิชาการในระดับที่สูงขึ้น เป็นเป้าหมายที่ต้องให้ความสำคัญ ผู้สำเร็จการศึกษาจากวิทยาลัยชุมชน “ต้องเป็นคนดี คนเก่ง” **ถือเป็นภารกิจสำคัญของวิทยาลัยชุมชน** ซึ่งมีแนวปฏิบัติ ดังนี้[๖๑]

๑. จัดให้มีระบบการศึกษา และสำรวจสถานภาพภูมิหลังของผู้เรียน

๒. จัดทำเป็นข้อมูลเพื่อการวางแผนพัฒนาผู้เรียน

๓. จัดให้มีระบบการเรียนเพื่อปรับพื้นฐาน ความรู้ และทักษะ (Learning Resource Center) ให้กับผู้เรียนในทุกระดับ เช่น ทักษะด้านภาษา การปรับตัวทางสังคม ฯลฯ

๔. จัดให้มีการฝึกอบรมเพื่อการพัฒนาจิตพิสัย สม่ำเสมออย่างน้อยปีละ ๑ ครั้ง

๕. จัดให้มีแหล่งทุนเพื่อสนับสนุนการศึกษาของผู้เรียนที่มีฐานะยากจน

๖. จัดให้มีกิจกรรมเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต เช่น ส่งเสริมการออกกำลังกายอย่างสม่ำเสมอจัดให้มีระบบการแนะแนวเพื่อให้คำแนะนำช่วยเหลือ

๗. จัดให้มีระบบการแนะแนวสำหรับผู้สำเร็จการศึกษา ให้มีความพร้อมก่อนที่จะออกไปปฏิบัติงานจริง

สรุปได้ว่า การพัฒนานักศึกษาควรเริ่มตั้งแต่การเข้าเรียนเป็นลำดับแรกโดยการสอนปรับพื้นฐานให้กับผู้เรียนเพื่อให้เกิดความพร้อมให้กับผู้เรียน เพราะแต่ละคนมีพื้นฐานความรู้ไม่เหมือนกัน จัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาอบรมคุณภาพชีวิตของผู้เรียน ติดตามผลการเรียนของนักศึกษา การให้คำแนะนำ ช่วยเหลือนักศึกษา การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนส่งเสริมให้นักศึกษามีคุณภาพมีความรู้คู่คุณธรรม

---

[๖๑] เรื่องเดียวกัน, หน้า ๘๕.

๒.๕ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษาค้นคว้าทางเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยพบว่ามีเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

ลิขิต ไชยคชบาล ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การศึกษาสภาพปัญหาการบริหารการจัดการเรียนการสอน หลักสูตรอนุปริญญา สาขาวิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี โปรแกรมวิชาคอมพิวเตอร์ธุรกิจ ของวิทยาลัยชุมชน” ผลการวิจัยพบว่า ความคิดเห็นของกลุ่มผู้บริหารที่มีต่อสภาพปัญหาการบริหารการจัดการเรียนการสอนในภาพรวมมีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาแยกเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีปัญหามากอันดับแรก คือ ด้านการรับนักศึกษา รองลงมา คือ ด้านการจัดตารางสอนและด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ส่วนความคิดเห็นของกลุ่มอาจารย์ผู้สอนในภาพรวมมีปัญหาอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีปัญหามากเป็นอันดับแรก คือ ด้านการจัดแผนการเรียน รองลงมา คือ ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและด้านการจัดตารางสอน ส่วนความคิดเห็นของกลุ่มนักศึกษาในภาพรวมมีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง โดยนักศึกษามีความเห็นว่าด้านอาจารย์ผู้สอนมีปัญหามากเป็นอันดับแรก รองลงมา คือ ด้านการจัดการเรียนการสอนคอมพิวเตอร์[๖๒]

สุพจน์ ตันติศิริวิทย์ ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การติดตามการดำเนินงานการจัดหลักสูตรวิทยาลัยชุมชนระดับอนุปริญญา พุทธศักราช ๒๕๔๕” ผลการวิจัยพบว่า ๑) ด้านการเตรียมการจัดหลักสูตร วิทยาลัยมีการวางแผนการจัดหลักสูตร การจัดเตรียมบุคลากร การประสานงาน การจัดเตรียมอาคารและสถานที่ การจัดทำแผนการสอน การเตรียมวัสดุประกอบหลักสูตรและสื่อการเรียน การจัดเตรียมการวัดประเมินผลการเรียน การจัดเตรียมประเมินผลการจัดหลักสูตร การเตรียมการเทียบโอนผลการเรียน และมีการประชาสัมพันธ์หลักสูตร ปัญหาที่พบได้แก่ ขาดบุคลากรที่มีความรู้และประสบการณ์ในการจัดการเรียนการสอนผู้ใหญ่ ระยะทางห่างไกลกันระหว่างวิทยาลัยชุมชนจังหวัดและเครือข่าย ครูผู้สอนที่ขาดประสบการณ์ในการสอน ขาดความรู้และทักษะในการจัดทำแผนการสอน และขาดผู้รับผิดชอบโดยตรงในการจัดเตรียมการประเมินผลในการจัดหลักสูตร ๒) ด้านการดำเนินงานการจัดหลักสูตร วิทยาลัยมีการคัดเลือกนักศึกษาโดยการสัมภาษณ์เพื่อสำรวจความพร้อมโดยไม่มีการสอบคัดเลือก มีการเตรียมความ

---

[๖๒] ลิขิต ไชยคชบาล, การศึกษาสภาพปัญหาการบริหารการจัดการเรียนการสอน หลักสูตรอนุปริญญา สาขาวิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี โปรแกรมวิชาคอมพิวเตอร์ธุรกิจของวิทยาลัยชุมชน, **วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต,** (ภาควิชาบริหารเทคนิคศึกษา สถาบันเทคโนดลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ), ๒๕๔๙.

พร้อมนักศึกษา การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เน้นการสอนแบบมีส่วนร่วม และให้ผู้เรียนค้นคว้าด้วยตนเอง อยู่ระหว่างการเตรียมจัดการฝึกงาน มีการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร โดยให้นักศึกษามีส่วนร่วมในการเสนอโครงการ การวัดและประเมินผลการเรียนเน้นการประเมินตามสภาพจริง สังเกตพฤติกรรมและผลงาน มีการจัดตั้งคณะกรรมการในการนิเทศการจัดการเรียนการสอน ปัญหาที่พบได้แก่ ครูผู้สอนมีงานรับผิดชอบหลายด้านและพื้นฐานความรู้ของนักศึกษาต่างกันมาก นักศึกษาบางส่วนยังขาดความเข้าใจในการจัดการศึกษาในรูปแบบของวิทยาลัยชุมชน สถานที่ในการฝึกงานหายากและห่างไกล และขาดการวางแผนและกำหนดตารางแผนการนิเทศ ๓) ด้านการติดตามประเมินผลการจัดหลักสูตร วิทยาลัยมีการดำเนินการติดตามประเมินผลการเตรียมการจัดหลักสูตร โดยการสอบถามจากผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ ประธานบริหารโปรแกรมวิชา ประธานโปรแกรมวิชา สังเกตการณ์ปฏิบัติงาน ศึกษาจากแผนปฏิบัติงานของวิทยาลัย และมีการติดตามประเมินผลการดำเนินงานการจัดหลักสูตรตลอดทั้งปีการศึกษา ปัญหาที่พบคือ วิทยาลัยขาดเครื่องมือในการติดตามประเมินผลการจัดหลักสูตร[๖๓]

ชัยวัฒน์ เพียรสุขจิตต์ ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การศึกษาปัญหางานวิชาการของโรงเรียนมัธยมขนาดกลาง สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา ๔” ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมขนาดกลาง กรมสามัญศึกษา ได้แก่ การขาดระบบการจัดครูเข้าสอน ครูไม่เพียงพอในการจัดการเรียนการสอนตามแผนการเรียน การขาดการส่งเสริมสนับสนุนในการใช้การสอนแบบต่างๆ การจัดช่วงเวลาไม่เหมาะสมกับลักษณะวิชา การขาดการวิเคราะห์ข้อสอบและการจัดทำคลังข้อสอบ[๖๔]

ภัทยา งามวงศ์ ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ศึกษาการบริหารวิชาการโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดกลาง สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา ๑๑” ผลการวิจัยสรุปจากรายการที่ผู้ให้สัมภาษณ์ระบุไว้ พบว่า ผู้ช่วยผู้บริหารฝ่ายวิชาการรับผิดชอบวางแผนงานวิชาการ โดยใช้นโยบายกรมสามัญศึกษาเป็นแนวทาง มีการจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปี ปฏิทินการปฏิบัติงานและการประสานปฏิทิน มีการกำหนดหน้าที่ของครูตามเอกสารพรรณนางาน จัดครูเข้าสอนตามวุฒิและวิชาเอก – โท จัดตารางสอนโดยหมวดวิชาร่วมกับฝ่ายวิชาการ มีขาดแคลนบุคลากรปฏิบัติการสอนทุกสาขาวิชา มีการจัดประชุมอบรม สัมมนา ส่งเสริมให้ครูนำนวัตกรรมมาใช้ การสอนเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

---

[๖๓] สุพจน์ ตันติศิริวิทย์, การติดตามการดำเนินงานการจัดหลักสูตรวิทยาลัยชุมชนระดับอนุปริญญา พุทธศักราช ๒๕๔๕, **วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๕).

[๖๔] ชัยวัฒน์ เพียรสุขจิตต์, การศึกษาปัญหาการบริหารวิชาการของโรงเรียนมัธยมขนาดกลาง สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา ๔, **วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย), ๒๕๓๘).

การนิเทศใช้การประชุมศึกษาหารือ มีการจัดกิจกรรมนักเรียนไม่สอดคล้องกับโครงสร้างหลักสูตรและความพร้อมของโรงเรียน การจัดสรรงบประมาณให้แต่ละหมวดวิชาจัดซื้อหรือผลิตสื่อการวัดผลและประเมินผลการเรียนเป็นไปตามระเบียบ โรงเรียนมีข้อมูลหลักฐานงานทะเบียนถูกต้องและเป็นปัจจุบัน ผู้บริหารเป็นผู้ประเมินผลการบริหารงานวิชาการ โดยตรวจสอบจากผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน มีการนำผลการประเมินไปใช้ปรับปรุงและพัฒนางานปัญหาการบริหารงานวิชาการได้แก่ ครูขาดความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับการวางแผน ต้องรับผิดชอบคาบการสอนมาก ขาดความกระตือรือร้นที่จะพัฒนาวิธีสอน ห้องสมุดมีหนังสือไม่เพียงพอ ไม่มีการวิเคราะห์ข้อสอบ ไม่ได้นำผลการประเมินไปใช้และไม่มีการนำผลการประเมินการบริหารงานวิชาการไปใช้อย่างจริงจัง[๖๕]

จิตรา วิบูลย์กิจ ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การศึกษาปัญหาการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดกาญจนบุรี” ผลการวิจัยพบว่า งานด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ผู้บริหารและครูไม่ศึกษาและทำความเข้าใจหลักสูตรให้ชัดเจน สาเหตุเนื่องจากบุคลากรมีงานที่ต้องปฏิบัติมาก ทั้งงานสอนและงานอื่นที่ได้รับมอบหมาย แนวทางแก้ไข คือ รายงานต้นสังกัดควรจัดครูให้ครบตามเกณฑ์ งานการเรียนการสอน คือ สถานที่อุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้และห้องพิเศษไม่เพียงพอต่อการสนับสนุนกิจกรรมการเรียนการสอน สาเหตุเนื่องจาก งบประมาณที่ได้รับจัดสรรไม่เพียงพอ แนวทางแก้ไข คือ รายงานต้นสังกัด ควรจัดสรรงบประมาณให้โรงเรียนเพิ่มขึ้น งานด้านวัสดุประกอบหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอน คือ ครูขาดความรู้และทักษะในการผลิตการใช้และการบำรุงรักษาสื่อการเรียนการสอน สาเหตุเนื่องจาก ครูไม่เห็นความสำคัญของการใช้สื่อ แนวทางการแก้ไข คือ ผู้บริหารประชุมชี้แจงให้ครูเห็นความสำคัญของการใช้สื่อ งานวัดผลและประเมินผล คือ เอกสาร วัสดุอุปกรณ์และเครื่องมือที่จำเป็นต่อการใช้วัดผลและประเมินผลไม่เพียงพอ สาเหตุเนื่องจาก งบประมาณที่ได้รับจัดสรรไม่เพียงพอ แนวทางแก้ไข คือ หน่วยงานต้นสังกัดควรจัดสรรงบประมาณให้โรงเรียนเพิ่มขึ้นงานห้องสมุด คือ หนังสือ วัสดุและครุภัณฑ์ไม่เพียงพอ สาเหตุเนื่องจากงบประมาณที่ได้รับจัดสรรไม่เพียงพอ แนวทางแก้ไข คือ หน่วยงานต้นสังกัดควรจัดสรรงบประมาณให้โรงเรียนเพิ่มขึ้นและโรงเรียนขอบริจาคจากเอกชนและหน่วยงานอื่น งานนิเทศภายใน คือ ผู้บริหารและครูไม่ศึกษาและทำความเข้าใจหลักการและวิธีปฏิบัติในการนิเทศภายในอย่างชัดเจน สาเหตุเนื่องจากบุคลากรไม่เห็นความสำคัญของการนิเทศ แนวทางแก้ไข คือ ผู้บริหารและครูควรได้รับการนิเทศและประเมินผลอย่างสม่ำเสมอ

---

[๖๕] ภัทยา งามวงศ์, การบริหารงานวิชาการโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา ๑๑, **วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต,** (บัณฑิตวิทยาลัย: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๙).

งานประชุม อบรมทางวิชาการ คือ งบประมาณในการจัดประชุม อบรม ของงานวิชาการไม่เพียงพอ สาเหตุเนื่องจาก หน่วยต้นสังกัดไม่ได้จัดสรรงบประมาณในส่วนนี้มาให้โรงเรียน แนวทางแก้ไข คือ หน่วยงานต้นสังกัดควรจัดตั้งงบประมาณสำหรับการพัฒนางานวิชาการในโรงเรียน[๖๖]

จุฑารัตน์ อินทะเสน ได้ทำการวิจัยเรื่อง "การศึกษาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนนำร่องการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๔๔ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา ๕" ผลการวิจัยพบว่า ๑) ด้านการพัฒนาหลักสูตรทุกโรงเรียนได้พัฒนาหลักสูตรตามแนวการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบข้อมูลด้านสภาพเศรษฐกิจ และสภาพชุมชนของโรงเรียนทุกโรงเรียนมีการกำหนดวิสัยทัศน์ของโรงเรียนโดยเน้นคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนในด้านระเบียบวินัย และกิริยามารยาท หลักสูตรที่จัดทำประกอบด้วย สาระการเรียนรู้ ๘ กลุ่มและกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน มีการจัดทำคู่มือประกอบการใช้หลักสูตร จากการศึกษาพบว่า ผู้ที่มีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรของแต่ละโรงเรียนยังไม่มีความรู้ความเข้าใจเพียงพอเกี่ยวกับหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และกระบวนการจัดทำหลักสูตร ๒) ด้านการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตร พบว่า ครูได้มีการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ ได้รับการอบรมในการจัดทำหลักสูตร และได้รับมอบหมายงานตามความเหมาะสม จากการศึกษาพบว่า ครูมีภาระงานมาก ครูมีคุณวุฒิและพื้นฐานความรู้ไม่ตรงกับวิชาที่ได้รับมอบหมายให้ทำการสอน ๓) ด้านแหล่งเรียนรู้ และสนับสนุนการศึกษา มีการสนับสนุนแหล่งการเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน จัดบริการ โสตทัศนูปกรณ์ และสื่อโดยห้องสมุดของโรงเรียนและจากการศึกษาพบว่า หนังสือ เอกสารสิ่งพิมพ์ สื่อ และโสตทัศนูปกรณ์มีจำนวนไม่เพียงพอเนื่องจากมีงบประมาณจำกัด ๔) ด้านการวัดและประเมินผล มีการวัดประเมินผลตามระเบียบ แต่ครูส่วนใหญ่ประสบปัญหาในด้านความรู้ความเข้าใจ วิธีการและกระบวนการวัดและประเมินผลที่หลากหลาย ๕) ด้านการนิเทศการศึกษา ทุกโรงเรียนได้มีการวางแผนนิเทศภายใน โดยผู้บริหารโรงเรียน และครูวิชาการใช้วิธีการเยี่ยมชั้นเรียน แต่ไม่พบว่าได้มีการบันทึกผลการนิเทศ และไม่มีการจัดดำเนินการนิเทศอย่างเป็นทางการ[๖๗]

---

[๖๖] จิตรา วิบูลย์กิจ, การศึกษาปัญหาการบริหารงานวิชาการ ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดกาญจนบุรี, **วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย , ๒๕๓๐).

[๖๗] จุฑารัตน์ อินทะเสน, การศึกษาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนนำร่องการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๔๔ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา ๕, **วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต,** (บัณฑิตวิทยาลัย: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๕).

กนิษฐา โชติปัทมนนท์ ได้ทำวิจัยเรื่อง “การบริหารงานวิชาการของโรงเรียนเสนารักษ์ กรมแพทย์ทหารบก” ผลการวิจัยพบว่า ๑) การบริหารงานวิชาการในภาพรวม โรงเรียนไม่มีนโยบายหรือลักษณะเฉพาะในการบริหารงานวิชาการ โรงเรียนมีการวางแผนงานวิชาการและอาจารย์มีส่วนร่วมในการวางแผนโดยร่วมประชุมระดมสมอง การประเมินผลความสำเร็จในการบริหารงานวิชาการใช้การตรวจสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน และสอบถามความคิดเห็นจากอาจารย์ผู้สอนโรงเรียนไม่มีการกำหนดนโยบายด้านคุณภาพ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๔๒ ไม่มีผลกระทบต่อโรงเรียน โรงเรียนมีความพร้อมมากที่จะดำเนินการให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาฯ ๒) จุดมุ่งหมายทางการศึกษาของโรงเรียน คือ เพื่อเพิ่มพูนความรู้ ความสามารถให้กับกำลังพลเหล่าทหารแพทย์ และเพื่อผลิตนักเรียนนายสิบเหล่าทหารแพทย์ ๓) การบริหารงานด้านหลักสูตร โรงเรียนมีการกำหนดนโยบายด้านหลักสูตรตามนโยบายของกรมยุทธศึกษาทหารบกโดยให้มีความสอดคล้องกับวิชาชีพ หลักสูตรที่โรงเรียนใช้เป็นหลักสูตรที่สร้างขึ้นเองโดยได้รับอนุมัติจากกรมยุทธศึกษาทหารบก การประเมินหลักสูตรใช้การสอบถามจากผู้ที่จบการศึกษา และสอบถามจากผู้บังคับบัญชาของผู้ที่จบการศึกษา ๔) การจัดการเรียนการสอน โรงเรียนจัดแผนการเรียนตามโครงสร้างของหลักสูตร จัดตารางสอนตามความเหมาะสมของเนื้อหาวิชาที่สอน จัดครูเข้าสอนตามความถนัด แบ่งกลุ่มนักเรียนแบบคละ จัดหาแบบเรียนโดยจัดทำแบบเรียนขึ้นเองและจัดหาโดยงบประมาณของทางราชการ และติดตามประเมินผลการจัดการเรียนการสอนโดยให้นักเรียนประเมินอาจารย์ ๕) การบริหารสื่อการเรียนการสอน การจัดหาสื่อการเรียนการสอน ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานราชการอื่น จัดหาโดยใช้เงินงบประมาณ ให้อาจารย์แต่ละคนผลิตขึ้นมาเอง และได้รับการสนับสนุนจากศิษย์เก่า การประเมินการใช้สื่อการเรียนการสอน ให้นักเรียนประเมินการใช้สื่อ และอาจารย์เป็นผู้ประเมิน แหล่งความรู้ของโรงเรียน คือ ห้องสมุด ห้องสาธิตทางการพยาบาล และห้องปฏิบัติการทางภาษา การประเมินผลการใช้แหล่งความรู้ คือ ประเมินจากสถิติผู้มาใช้แหล่งความรู้ ๖) การนิเทศการสอนใช้วิธีการประชุมก่อนการเปิดหลักสูตรแต่ละหลักสูตร ให้คำปรึกษาหารือแก่อาจารย์ และจัดอาจารย์ที่มีประสบการสาธิตการสอน การประเมินผลการนิเทศการสอน ใช้การสังเกตพฤติกรรมการสอนของอาจารย์และพฤติกรรมของนักเรียน ๗) การบริหารการวัดและประเมินผลการดำเนินงานเกี่ยวกับการวัดและประเมินผล มีการกำหนดเกณฑ์การประเมิน กำหนดวิธีการประเมิน จัดทำสถิติเกี่ยวกับการประเมินผลนักเรียนและกำหนดให้มีการรายงานผลเป็นระยะ โรงเรียนไม่มีการประเมินการดำเนินการด้านการวัดและประเมินผล ปัญหาการบริหารงานวิชาการ พบว่า ปัญหาในภาพรวม คือ ขาดแคลนงบประมาณ ปัญหาด้านการจัดการเรียนการสอน ได้แก่ อาจารย์มีความรู้ ความเข้าใจและทักษะในการสอนไม่เพียงพอ ปัญหาการบริหารสื่อการเรียนการสอน

ได้แก่ สื่อการเรียนการสอนส่วนใหญ่ไม่ทันสมัยและขาดประสิทธิภาพ และขาดงบประมาณในการจัดหาสื่อการเรียนการสอน ปัญหาการนิเทศการสอน คือ ไม่มีรูปแบบการนิเทศที่ชัดเจน และไม่มีการนิเทศภายในโรงเรียน ปัญหาการบริหารงานการวัดและประเมินผล ได้แก่ ไม่มีการวิเคราะห์ข้อสอบ และเครื่องมือในการวัดและประเมินผลไม่มีมาตรฐาน[๖๘]

พิศมัย อานัญจวณิชย์ ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารงานวิชาการในวิทยาลัยพยาบาล สังกัดสถาบันพระบรมราชชนก กระทรวงสาธารณสุข ผลการวิจัยพบว่า สภาพการบริหารงานวิชาการมีการดำเนินการหลายเรื่อง ตัวอย่างเช่น ในด้านหลักสูตร มีการนำหลักสูตรไปใช้โดยมอบหลักสูตรให้ไปทำการศึกษาด้วยตนเอง ในด้านการจัดการเรียนการสอน มีการจัดแผนการเรียนตามความพร้อมของวิทยาลัย ในด้านการนิเทศการศึกษา มีการจัดนิเทศภายในโดยปฐมนิเทศอาจารย์ใหม่ ในด้านการวัดและประเมินผล มีผู้รับผิดชอบคือ หัวหน้างานการวัดและประเมินผล ในด้านการบริการวิชาการแก่สังคม มีการจัดทำแผนงานและประเมินผลการดำเนินงาน ปัญหาการบริหารงานที่วิชาการ พบว่า ด้านหลักสูตรและด้านการจัดการเรียนการสอนมีระดับปัญหาอยู่ในเกณฑ์น้อยที่สุด ส่วนด้านที่เหลือมีระดับปัญหาอยู่ในเกณฑ์น้อย[๖๙]

จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสภาพปัญหาการบริหารงานวิชาการของวิทยาลัยชุมชน ผู้วิจัยสรุปได้ว่า ปัญหาการบริหารงานวิชาการนั้นมีอยู่ประการด้วยกัน เช่น ครูผู้สอนขาดความรู้ความเข้าใจในการนำหลักสูตรไปใช้ ขาดแคลนงบประมาณ ปัญหาด้านการจัดการเรียนการสอน อาจารย์มีความรู้ ความเข้าใจและทักษะในการสอนไม่ สื่อการเรียนการสอนส่วนใหญ่ไม่ทันสมัยและขาดประสิทธิภาพ และขาดงบประมาณในการจัดหาสื่อการเรียนการสอน หนังสือ เอกสารสิ่งพิมพ์ สื่อ และโสตทัศนูปกรณ์มีจำนวนไม่เพียงพอเนื่องจากมีงบประมาณจำกัด ไม่มีรูปแบบการนิเทศที่ชัดเจน และไม่มีการนิเทศภายในโรงเรียน ไม่มีการวิเคราะห์ข้อสอบ และเครื่องมือในการวัดและประเมินผลไม่มีมาตรฐาน ครูส่วนใหญ่ประสบปัญหาในด้านความรู้ความเข้าใจ วิธีการ และกระบวนการวัดและประเมินผลที่หลากหลาย

---

[๖๘]กนิษฐา โชติปัทมนนท์, การบริหารงานวิชาการของโรงเรียนเสนารักษ์ กรมแพทย์ทหารบก. **วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต.**(บัณฑิตวิทยาลัย: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๒).

[๖๙]พิศมัย อานัญจวณิชย์, การศึกษาสภาพปัญหาการบริหารงานวิชาการในวิทยาลัยพยาบาล สังกัดสถาบันพระบรมราชชนก กระทรวงสาธารณสุข, **วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต,** (บัณฑิตวิทยาลัย: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๑).

๒.๖ กรอบแนวคิดในการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง “การศึกษาสภาพปัญหาการบริหารงานวิชาการของวิทยาลัยชุมชน” ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยนำมากำหนดเป็นกรอบแนวคิดการวิจัย (Conceptual Framework) ประกอบด้วย ตัวแปรต้น (Independent Variables) และตัวแปรตาม (Dependent Variables) ดังแผนภูมิที่ ๒.๑ ดังนี้

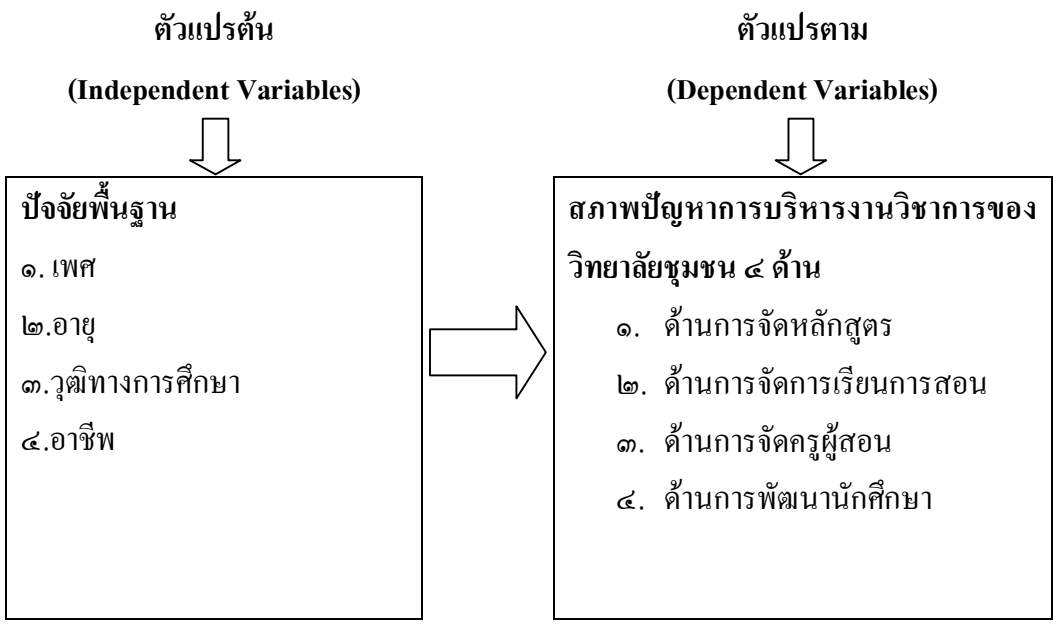

แผนภูมิที่ ๒.๑ กรอบแนวคิดในการวิจัย